

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Lainsäädännöstä arkeen - selvitys ammatinopettajuudesta Case: kosmetologiopettajat

Linnanen, Johanna

2012 Tikkurila

Laurea-ammattikorkeakoulu
Tikkurila

Lainsäädännöstä arkeen - selvitys
ammatinopettajuudesta
Case: kosmetologiopettajat

Johanna Linnanen
Kauneudenhoitoala
Opinnäytetyö
Syyskuu, 2012

Johanna Linnanen

Lainsäädännöstä arkeen - selvitys ammatinopettajuudesta
Case: kosmetologiopettajat

Vuosi 2012

Sivumäärä 37

Opinnäytetyö keskittyy kuvaamaan ammatillisen opettajuuden erityispiirteitä. Erityisesti tutustutaan kosmetologiopettajiin. Opinnäytetyö tarkastelee ammatinopettajan laajaa työnkuva ja sen haasteita uusiutuvassa yhteiskunnassa. Työssä selvitetään millaisia ammatillisia taitoja opettaja tarvitsee ja mistä opetusministeriön laatima opettajan muodollinen kelpoisuus koostuu.

Kauneudenhoitoalan opettajien kelpoisuusvaatimuksia tarkastellessa tutustutaan opettajan pedagogisiin opintoihin ja kauneudenhoitoalan korkeakoulututkintoon. Opinnäytetyö tutustuu myös ammattioppilaitosten erityispiirteisiin ja opettajien ammattiliittoihin. Opetustyöstä kiinnostuneelle ja opetustyötä harjoittavalle opinnäytetyö selvittää opetushenkilöstöä koskevia säädöksiä mukaan lukien opettajien opetusvelvollisuustunnit, palkkauksen, lisät, lomarahat ja laskennallisen vuosiloman sekä irtisanomiset.

Opinnäytetyö selvittää opettajien tarpeen ja todellisen muodollisen kelpoisuuden kvantitatiivisen kyselytutkimuksen ja vuoden 2010 opettajatiedonkeruun avulla. Kvantitatiivinen kyselytutkimus on tehty kosmetologiopettajille, jotka opettavat ammattia tutkinnon tarjoavissa kosmetologikouluissa. Tutkimus selvittää myös ammatinopettajien todellisen viikkotyötuntimäärän sekä opettajien mielipiteet työn palkitsevuudesta, palkkauksesta, työn yleisestä arvostuksesta sekä työympäristön ilmapiiristä.

Kyselytutkimukseen vastasi 30 kosmetologiopettajaa, joiden keski-ikä oli 46 vuotta. Opettajilla 61 prosentilla oli muodollinen pätevyys ammatinopettajan tehtäviin. Kauneudenhoitoalan opettajien työtuntimäärä viikossa oli keskimäärin 36.4 tuntia. Opettajat pitivät työtään erittäin palkitsevana, mutta palkkauksen ei koettu vastaavan opetustyön haastavuutta. Osa opettajista ei kokenut työtään arvostettavan yleisesti.

Asiasanat: ammatinopettaja, kosmetologiopettaja, opettaja, kelpoisuusvaatimukset, muodollinen pätevyys, kauneudenhoitoala

Johanna Linnanen

**From legislation to everyday working life - a study of vocational teaching
Case: beauty therapy teachers**

Year	2012	Pages	37
------	------	-------	----

This thesis aims to describe the characteristics of teaching in vocational colleges. The thesis focuses in particular on beauty therapist teachers. The thesis explores the wide job description of vocational teachers and their challenges in a dynamic society. The aim is to find out what kind of skills a vocational teacher needs and what is included in their formal qualification.

The thesis discusses the teachers' pedagogic studies and the bachelor's degree in beauty and cosmetics. The characteristics of vocational colleges and the teacher trade unions are also presented. The thesis examines legislation for those who are interested in teaching or are working as teachers. Included in the legislation are teaching obligations, salaries, holiday wages, annual holidays and grounds for layoffs.

The thesis discusses also the demand of teachers and the actual formal qualification the teachers have right now with a questionnaire and a separate study of the teacher's occupation done in 2010. The questionnaire was sent to beauty therapy teachers who work in vocational colleges providing qualifications. The study also deals with the teachers' actual working hours and their opinions about how rewarding the work is, about the salary, about how generally appreciated the field of work is and about how good the working environment is.

Thirty beauty therapist teachers answered to the questionnaire. Their average age was 46 years and 61 per cent had the formal qualification of a vocational teacher. The average working hours per week were 36.4 hours. The teachers considered their work very rewarding, but the salary was not regarded as high enough considering how challenging the work was. Some of the teachers did not see their work appreciated in general.

Keywords: vocational teacher, beauty therapist teacher, formal qualification, field of beauty and cosmetics

Sisällys

1	Johdanto	6
2	Ammatillinen opettajuus	6
	2.1 Ammatillisen opettajan työkuva ja sen muuttuminen.....	7
	2.2 Opettajan ammattitaito ja pätevyys	9
3	Ammatillisen oppilaitoksen yleispiirteet	10
4	Ammatillisen koulutuksen opettajien kelpoisuus ja opettajatarve	12
	4.1 Kelpoisuusvaatimukset	13
	4.2 Ammatillisen opettajan pedagogiset opinnot	15
5	Opetushenkilöstöä koskevia säädöksiä.....	16
	5.1 Ammatillisten opettajien opetusvelvollisuus ja palkkaus	16
	5.2 Lisät	19
	5.3 Lomaraha ja laskennallinen vuosiloma	20
	5.4 Palkalliset sekä palkattomat virka- ja työvapaat.....	21
	5.5 Irtisanomisajat.....	22
6	Ammatillisten opettajien ammattiliitot	22
7	Kyselytutkimus ammatinopettajille	24
	7.1 Ammatinopettajien tarve ja muodollinen pätevyys.....	25
	7.2 Ammatinopettajien työtuntimäärä	27
	7.3 Ammatinopettajien työn palkitsevuus ja mielekkyys	28
	7.4 Kyselytutkimuksen muut osiot	32
8	Yhteenveto ja pohdinta	33
	Lähteet	37
	Kuviot	39
	Taulukot	40
	Liitteet.....	41

1 Johdanto

Opinnäytetyön tarkoituksena on antaa ammatinopettajaksi opiskeleville tai opiskelua harkitseville henkilöille laaja tietopohja opettajan työhön liittyvistä olennaisista asioista. Vaikka työn lähitarkasteluna ovat kosmetologiohjaajat, opinnäytetyö soveltuu myös muiden ammattialojen opettajiksi opiskeleville.

Työ tarkastelee millainen on ammatillisen opettajan työkuva, selvittää työhön vaadittavat kelpoisuusvaatimukset ja selvittää opetushenkilöstöä koskevia säädöksiä. Opetushenkilöstön säädösten uusiutumisen varalta opinnäytetyö myös osoittaa mistä uusimmat säädökset löytyvät.

Teoriapohjan lisäksi työ tutustuu kvantitatiivisen tutkimuksen avulla kosmetologiohjaajiin. Kyselytutkimusta analysoimalla havainnoidaan esimerkiksi millainen on kosmetologiohjaajien ikäjakauma ja selvitetään kuinka hyvin opettajat täyttävät opetusministeriön laatimat kelpoisuusvaatimukset ammatinopettajille. Tuloksia verrataan tilastokeskuksen suorittamaan kyselytutkimukseen ammatillisista opettajista. Tutkimus selvittää opettajien taustatietojen lisäksi millainen on ammatinopettajan arki kosmetologikoulussa kysymällä opettajien työtuntimääriä sekä ajatuksia työn palkitsevuudesta ja opetusympäristön ilmapiiristä. Kyselytutkimuksen tarkoituksena on auttaa uutta kauneudenhoitoalan ammatinopettajaksi opiskelevaa ymmärtämään opettajien tarvetta alalla, sekä havainnoimaan kuinka paljon työtunteja opettaja käyttää työhönsä opetustuntien lisäksi.

Opinnäytetyön aihe kehittyi kiinnostuksestani ammatinopettajan työtä kohtaan. Opinnäytetyöhön on koottu mielestäni tärkeitä aiheita kauneudenhoitoalan opetustyötä harkitsevalle. Kyselytutkimuksen kysymykset on laadittu käyttämällä tietolähteenä osaksi omia kokemuksia opetustyöstä.

Projektin yhteistyökumppaneina toimivat Turun ammattikorkeakoulu ja Tikkurilan Laurea ammattikorkeakoulu, joiden opintotarjontaan kuuluu kauneudenhoitoalan korkeakoulutukinto. Tarkoituksena olisi, että opinto-ohjaajat voisivat suositella työtäni varsinkin kosmetologikoulujen opettajuudesta kiinnostuneille henkilöille.

2 Ammatillinen opettajuus

Tässä luvussa kartoitetaan ammatinopettajuutta mm. opetushallituksen selvityksen Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa sekä kirjan Osaamisen markkinoilla, avauksia ammatillisen opettajan työhön avulla. Ensimmäisessä alaluvussa käsitellään ammatillisen opettajan työkuva ja haasteita uusiutuvassa yhteiskunnassa, jossa

opettajalta vaaditaan paljon erikoisosaamista ja opettajan on jatkuvasti koulutettava itseään. Toisessa alaluvussa havainnollistetaan konkreettisin termein mistä opettajan ammattitaito koostuu ja mitä vaaditaan alan huippuosaajalta.

2.1 Ammatillisen opettajan työkuva ja sen muuttuminen

Jokaisen ammatillisen opettajan työkuva voi olla erilainen, mutta työkenttä on aina laaja ja vastuullinen. Ammatillisen opettajan työhön kuuluu kasvatustyön lisäksi ammattiteoreettinen osaaminen, käytännön osaaminen tai muu erityisosaaminen (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:18,19). Ammatillinen opettaja kehittää alaansa, sen ammatillista osaamista, osaamisvaatimuksia ja ammatillista sisältöä yhdessä elinkeinoelämän kanssa. Opettaja toimii ammatissaan ammattiosaamisensa kautta, joka koostuu tiedoista, taidoista ja opettajan yksilöllisistä ominaisuuksista. (Honka, Lampinen & Vertanen 2000:40; Laitinen-Väänänen ym. 2009:9.)

Opettajan asiantuntijuuskäsite on moninaistunut opettajan työkuvan laajentuessa. Nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa tietoa saadaan jatkuvasti lisää ja sen merkitys muuttuu. Olennaista on, että ammatillinen opettaja osaa yhdistää, arvioida ja analysoida kriittisesti osaamisalueita ja uutta alan informaatiota. Tiedon ja taidon opettamisessa, ammatillisen opettajan tulee ymmärtää miten opetusta ja oppimisprosessia suunnitellaan sekä miten ammattitaitoa opitaan. Lisäksi opettajan täytyy kyetä monipuoliseen kommunikointiin. Opettajan pedagogiset taidot auttavat opettajaa käsittämään millaisilla työskentelymenetelmillä toimitaan sekä mitä arviointi- ja ohjausmenetelmiä käytetään. (Laitinen-Väänänen ym. 2009:9-11; Honka, Lampinen & Vertanen 2000:42.)

Koulutus ei voi koskaan taata lopullista osaamista varsinkaan tulevaisuudessa. Ammatillinen osaaminen vanhenee ja opettajan on hankittava uutta tietoa ja taitoa. Opettajan täytyykin jatkuvasti seurata työelämän ja palveluympäristön muutoksia. Ammatilliselta opettajalta vaaditaan taitoa verkostoitua ja sovittaa oma ala osaksi maailmanlaajuista kehitystä. (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:19; Honka, Lampinen & Vertanen 2000:43.)

Opetushallitus uudisti vuoteen 2010 mennessä ammatillisten perustutkintojen perusteita, jossa yrittäjyyttä ja työelämävastaavuutta vahvistettiin edelleen. Oppilaiden toivotaan sopeutuvan työyhteisöön esimerkiksi työssäoppimisten avulla. Työyhteisöön sopeutumiseksi oppilailla täytyy olla laaja tieto ja käytännön osaaminen. Opettajalla on oltava tietoa alan viimeisimmistä uudistuksista, jotta hän osaisi kasvattaa opiskelijat työelämään. Työelämän kehitys on ajanut myös yrittäjiä ja alan ammattilaisia täydennys- ja lisäkoulutuksiin, jolloin

opettajan tehtävänä on työyhteisön kehittämien. Opettaja vastaa laadukkaasta osaamista täydentävästä koulutuksesta. Palvelualojen merkityksen kasvaessa Suomen elinkeinoelämässä, asiakaspalvelulla ja asiakaslähtöisellä toiminnalla on yhä enemmän vaikutusta. (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:18,19; Honka, Lampinen, & Vertanen, 2000:41.)

Ammatillisten tutkintojen joustavuuden ja työelämän osaamistarpeiden muuttumisen vuoksi ammatinopettajan pedagoginen osaaminen korostuu. Opettajan täytyy yhä enemmän ohjata oppilaita heidän yksilöllisissä valinnoissaan. Oppiminen on muuttunut yhä enemmän tiedon jakamisesta oppimisen ohjaamiseen. Tällöin opettajan täytyy ottaa huomioon eri taustaiset opiskelijat ja auttaa heitä yksilöllisessä oppimisessa. (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:18,19.)

Ammatillisen opettajan työ on ihmissuhdetyötä, jossa kohdataan erilaisia ihmisiä ja tilanteita. Työssä ihmissuhdetaidot, sosiaaliset taidot ja viestinnälliset taidot korostuvat. Opettaja joutuu oppilaiden, työkollegojen ja asiakkaiden kanssa monimutkaisiin tilanteisiin, joissa vaaditaan kykyä kohdata konflikteja, epäonnistumisia, erilaisia kulttuureja, toimintaympäristöjä ja tapoja. Opettaja toimii luokahuoneessa myös kasvattajana, joka voi olla hyvin haasteellista oppilaiden erilaisten taustojen vuoksi. Huolina ovat esimerkiksi oppilaiden heikko sitoutuminen työhön ja opiskeluun, syrjäytymisuhat, välinpitämättömyys, huono käyttäytyminen ja koulukiusaaminen. Opettajan jokapäiväiseen työhön kuuluu ottaa kantaa edellä mainittuihin ongelmiin ja löytää niihin ratkaisuja. Ammatillisen opettajakoulutuksen tarkoituksena on saada oppilaitoksiin kasvatustyön ammattilaisia, jotka osaavat kohdata erilaisia kasvatuksellisia haasteita. (Honka, Lampinen, & Vertanen 2000:41-43.)

Suunnittelu-, kehitys ja yhteistyö oppilaitosten opettajien ja muun henkilökunnan kanssa kuuluu olennaisena osana ammatinopettajan työtä. Yhteistyön avulla opetusta voidaan muokata työelämän ja opiskelijoiden tarpeiden mukaiseksi. Monissa opetus- ja käytännön kehittämiskokonaisuuksissa on siirrytty yhteisölliseen tekemiseen, joissa opettajatiimien avulla voidaan turvata monipuolinen ja laaja-alainen osaaminen. (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:18,19.) Opetusympäristöä voidaan kehittää esimerkiksi luomalla erilaisia keskustelufoorumeita, joissa opettajat voivat jakaa kokemuksiaan kasvatuksellisesta työstään ja antaa parannusehdotuksia opetuksen kehittämiseen.

Opettajan oman motivaation lisäksi, opettajan tulee motivoida myös oppilaitaan. Motivaation, kannustamisen ja tiedon kasvun avulla oppilaiden ammatillinen ylpeys ja ammatti-identiteetti voi kasvaa. Ammattiylpeys parantaa opiskelijan työn laatua ja se voi

vähentää tarvetta opintojen keskeyttämiseen. Tuntemalla oppijoittensa elinympäristöä, opettaja voi parhaiten innostaa ja tukea opiskelijoita (Laitinen-Väänänen ym. 2009:66). Vaihtoehtoisia opetusmenetelmiä voidaan luoda niille oppilaille, jotka eivät motivoitu nykyisessä opiskelumallissa (Laitinen-Väänänen ym. 2009:70).

Kansainvälistyminen, opetusmenetelmien monimuotoistuminen ja yhteistyöprojektit työelämän kanssa ovat muuttaneet opettajan työkuva. Ammatillista osaamista ei voida enää määrittellä ainoastaan työn laadun perusteella. Spesifin ammatinosaamisen lisäksi opettaja tarvitsee sosiaalisia taitoja, viestinnällisiä valmiuksia, kielitaitoa, kulttuurien tuntemusta sekä tietoteknisiä taitoja. Eettisten arvojen, luonnonarvojen, perinteiden ja kulttuuriarvojen kunnioitus on lisääntynyt, jolloin opettajien ja koulun henkilökunnan täytyy pohtia miten nämä voisivat näkyä koulutuksessa. (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:18,19.)

2.2 Opettajan ammattitaito ja pätevyys

Ammattitaidolla tarkoitetaan opettajan kykyä toimia ammattiin liittyvien työtehtävien erilaisissa tilanteissa. Ammattitaito voidaan hankkia erilaisin keinoin ja se muuttuu työpaikan tehtävien, toimintaympäristön ja yksilön kehittymisen sekä henkisen tilan mukaan. Ammattitaitona ei tarkoiteta eri osaamisalueiden summaa, vaan yksilön kykyä yhdistää ammattiin kuuluva osaaminen tarkoituksen mukaiseksi kokonaisuudeksi. Ammattitaito koostuu ydintaidoista, reunataidoista, äännettömistä taidoista, piilotetuista taidoista ja avaintaidoista. (Honka, Lampinen & Vertanen 2000:49,50.)

Ydintaitoja ovat opettajan yleisimmin käytetyt perusosaamiset. Ne liittyvät opettajan teknisiin ja sosiaalisiin taitoihin. Ydintaidot hallitsevalla yksilöllä on laaja tieto- ja taitopohja sekä kyky soveltaa niitä käytäntöön. Reunataidot tukevat ydintaitoja ja antavat niille suurempaa perspektiiviä. Reunataitoja ei aina tarvita, mutta ne antavat ydintaitojen lisäksi laajempaa ja syvällisempää ammattitaitoa. Äännettömät taidot koostuvat opettajan uskomuksista, arvoista, tunteista ja muusta kokemusmaailmasta. Äännettömät taidot ilmenevät yleensä ongelmanratkaisutilanteissa, joissa työn tekemisellä ja asenteilla on merkitystä. Äännettömien taitojen vuoksi opettaja voi kokea toimivansa loogisesti ja joustavasti, mutta ei aina osaa selittää syytä valinnoilleen. Piilotetut taidot ovat salattuja taitoja, joita ei haluta paljastaa muille. Opettaja voi parantaa ammattistatustaan ja oman osaamisen arvostusta salaamalla joitakin asioita. Piilotettuja taitoja voidaan käytettävä omien henkilökohtaisten etuuksien tavoittelussa. Opettaja osaa hankkia uusia taitoja työssä esiintyviin ongelmiin avaintaitojen avulla. Avaintaidoilla viitataan johtamiseen ja päätöksen tekemiseen. Avaintaidot ja ydintaidot eroavat toisistaan kuitenkin vain vivahde-erolla ja näitä on vaikea erottaa toisistaan. (Honka, Lampinen, & Vertanen 2000:50,51.)

Opettajan muodollisella pätevyydellä ja opettajan pätevyydellä on eri merkitys oppinäytetyössä. Muodollisella pätevyydellä tarkoitetaan opettajan koulutustaustan muodostamaa soveltuvuutta. Tässä osiossa opettajan pätevyydellä tarkoitetaan opettajan kykyä toimia osaavana opettajana. Opettajan pätevyyden määrittelyssä otetaan huomioon yksilön eettiset ja pedagogiset valmiudet, toimintavalmiudet, sosiaalistaidolliset valmiudet ja kehittämisvalmiudet. Eettisillä ja pedagogisilla perusvalmiuksilla tarkoitetaan opettajan kykyä prosessoida tietoa ja jakaa sitä. Pätevä opettaja osaa toimia innovatiivisesti erilaisissa toimintaympäristöissä, jolloin osana opetusta käytetään esimerkiksi uusinta teknologiaa. Pätevyydellä tarkoitetaan myös tuloksellista vuorovaikutusta erilaisissa ympäristöissä ja oman toimintayhteisön aktiivista kehittämistä ottaen huomioon koulutuspolitiikan ja työelämän muutokset. (Honka, Lampinen & Vertanen 2000:43,44.)

Opettajaa, joka on pätevä ja joka hallitsee ammattitaitoon liittyvät ominaisuudet, voidaan kutsua huippuosaajaksi. Huippuosaaja asettaa itselleen tavoitteita, joiden saavuttaminen parantaa motivaatiota ja vastuuntuntoa. Huippuosaaja on tietoinen omasta osaamisestaan ja ajattelun taitojen avulla hän pystyy arvioimaan omia taitojaan kriittisesti. Yhdessä muiden antaman ja etenkin oman sisäisen palautteen avulla opettaja kehittää omaa toimintaansa. Huippuosaamiseen liittyy myös vahva ammattispesifi osaaminen, joka kehittyy motivaation, aktiivisen toiminnan ja kokemuksen reflektoinnin avulla. Monipuolisten työ- ja toimintaympäristöjen avulla ammatinopettajasta voi kehittyä alansa huippuosaaja. (Laitinen-Väänänen ym. 2009:10,11.)

3 Ammatillisen oppilaitoksen yleispiirteet

Ammatilliseen peruskoulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai sitä vastaavan oppimäärän. Ammatillinen opetus tarjoaa ammatillista osaamista työelämään siirtyville nuorille ja työelämässä jo oleville aikuisille. Koulutuksen tarkoituksena on ammatillisen peruskoulutuksen sekä ammatillisten lisä- ja täydennyskoulutusten avulla parantaa työllisyyttä ja edistää elinikäistä oppimista. Tutkinto antaa laajat perusvalmiudet alan tehtäviin ja opintokelpoisuuden ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin. Ammatillisen peruskoulutuksen voi myös suorittaa näyttötutkintona tai oppisopimuskoulutuksena. Opetusta voidaan järjestää lähi-, etä- ja monimuoto-opetuksena sekä työpaikalla käytännön työntehtävien ohessa. Myös erityisopetusta voidaan järjestää sitä tarvitseville henkilöille. Opiskelu on ammatillisessa peruskoulutuksessa maksutonta. (Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen; Opiskelu ja tutkinnot ammatillisessa koulutuksessa; Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.)

Ammatillisena peruskoulutuksena suoritettava tutkinto on vähintään kaksivuotinen, laajuudeltaan 80 opintoviikkoa. Asianomainen ministeriö voi tarkemmin päättää tutkinnon pituudesta. Yleinen kolmivuotinen ammatillinen tutkinto koostuu 120 opintoviikosta, joista 90 on ammatillisia opintoja, 20 yleissivistäviä ja 10 vapaasti valittavia opintoja. Koulutukseen kuuluu 20 opintoviikon työharjoittelu, jonka tarkoituksena on lisätä yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa ja parantaa opiskelijoiden työllistymistä. Ammatillinen tutkintorakenne on suunniteltu työelämän tarpeisiin sopivaksi. Aikaisemmat opinnot ja työkokemus voivat lyhentää ammatillisia opintoja. Opiskelijan tulee saada opintonsa loppuun enintään vuotta pidemmässä ajassa, kuin mitä opetussuunnitelmassa on määritelty. (Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen; Opiskelu ja tutkinnot ammatillisessa koulutuksessa; Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998; Honka, Lampinen, & Vertanen 2000:25.)

Oppilaiden osaamista arvioidaan muun arvioinnin ohella työpaikassa, ammattiopistossa tai muissa koulutuksen järjestäjän osoittamissa työtilanteissa ammattiosaamisen näyttöjen avulla. Opetuksesta vastaava opettaja tai työelämän edustaja päättää opiskelijan opintosuoritusten ja osaamisen arvioinnista. Jos opiskelija on tyytymätön opintosuoritusten arviointiin, hän voi pyytää oikaisua arvioinnin suorittaneelta opettajalta tai rehtorilta. Valtioneuvoston asetuksella säädetään opintosuoritusten arviointiasteikosta, aikaisemmin hankitun osaamisen tunnustamisesta, tutkintotodistuksista ja muista opiskelijalle annettavista todistuksista. (Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.)

Opetus- ja kulttuuriministeriössä koulutus- ja tiedepolitiikan osaston ammatillisen koulutuksen yksikkö vastaa ammatillisesta koulutuksesta. Opetus- ja kulttuuriministeriö ohjaa ja valvoo ammatillisten oppilaitosten toimintaa, valmistelee koulutukseen liittyvän lainsäädännön ja valtioneuvoston päätökset. Jokaisessa oppilaitoksessa tulee olla toiminnasta vastaava rehtori ja riittävä määrä opettajan virkoja ja työsopimussuhteisia opettajia. Koulutuksen järjestäjän henkilökuntaan voi kuulua myös tuntiopettajia ja muuta henkilöstöä. Oppilaitoksissa on oltava myös oppilaista koostuva oppilaskunta. Oppilaskunta käyttää opiskelijoiden puhevaltaa oppilaitoksessa ja kehittää opiskelijoiden yhteistoimintaa ja koulutyötä. (Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus; Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.)

Ammatillisen koulutuksen järjestämistä varten opetus- ja kulttuuriministeriö antaa koulutuksen järjestämisluvan, jossa määritellään minkälaista koulutusta voidaan järjestää opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksen avulla. Ammatillista koulutusta ei saa järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi. Koulutuksen järjestäjät päättävät ammatillisen koulutuksen organisoinnista ja opetuksen sisällöstä niin, että ne vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriön laatimaa opetussuunnitelmaa. Opiskelijalla on oikeus opetussuunnitelman

mukaiseen opetukseen ja opinto-ohjaukseen. Opetussuunnitelman tulisi antaa opiskelijalle mahdollisuus yksilöllisiin opintoja koskevista valintoihin. Ministeriö voi peruuttaa luvan koulutuksen järjestämisestä, jos ministeriön laatimia edellytyksiä koulutukselle ei täytetä. Kunta, kuntayhtymä, rekisteröity yhteisö tai säätiö voi toimia ammatillisen koulutuksen järjestäjänä. Kuntalaki sovelletaan kunta ja kuntayhtymien järjestämän koulutuksen hallintoon. (Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus; Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998.)

Valtio ja kunnat osallistuvat ammatillisen koulutuksen rahoittamiseen. Myös ammatillista lisäkoulutusta rahoitetaan. Opetusministeriö myöntää rahoituksen laskennallisin perustein ammatillisen koulutuksen järjestäjälle, joka on vastuussa rahoituksen käyttämisestä ja kohdentamisesta. Rahoitukseen vaikuttaa opiskelijoiden määrä ja opiskelijoiden suoritteiden yksikköhinta, jotka määritellään alakohtaisesti. Rahoitusta määrää lisäksi koulutuksen järjestäjän tuloksellisuus, johon vaikuttavat opiskelijoiden työllistyminen ja siirtyminen korkea-asteen opintoihin, opintojen keskeyttämisen vähentäminen, opettajien kelpoisuus ja opetushenkilöstön kehittämien. (Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus.)

Ammatillisen koulutuksen arvostus ja vetovoima on kasvanut, mikä voidaan havaita yhteishakutilastoissa lisääntyneinä hakijamäärinä. Vuonna 2011 ammatillisen koulutuksen oli 3,5 prosenttia enemmän hakijoita kuin sitä edeltävänä vuonna. Syksyn 2011 alkaviin ammatillisiin koulutuksiin on tarjolla 48800 aloituspaikkaa. 7100 aloituspaikkaa on tarkoitettu ylioppilaspohjaiseen ammatilliseen koulutukseen, joita tavoittelee 11300 hakijaa. Peruskoulupohjaiseen koulutukseen pyrki vuonna 2010 56000 hakijaa ja vuonna 2011 58300 hakijaa. Vuonna 2011 ammatillisista koulutuksista sosiaali- ja terveysala oli suosituin, johon hakijoita oli lähes 9000. Samana vuonna myös kauneudenhoitoalan ammatillinen koulutusohjelma oli hyvin suosittu 5400 hakijalla. (Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun hakijamäärä nousi viime vuodesta 2011; Ammatillisen koulutuksen arvostus ja vetovoima.)

4 Ammatillisen koulutuksen opettajien kelpoisuus ja opettajatarve

Tässä luvussa esitellään Opetushallituksen vuoden 2010 opettajatiedonkeruun vastauksia ja havaintoja liittyen ammatillisten opettajien ikäjakaumaan ja muodolliseen kelpoisuuteen. Opetusministeriön laatimia yleisiä ammatillisen opettajan kelpoisuusvaatimuksia ja vielä tarkemmin kelpoisuusvaatimuksia kosmetologiopettajan näkökulmasta käsitellään. Lopuksi esitellään, mistä opettajan pedagogiset opinnot koostuvat ja kuinka niihin voi hakeutua.

Opettajatiedonkeruun mukaan vuonna 2010 ammatillisen koulutuksen parissa työskenteli 14514 opettajaa, joista yhteisten opintojen opettajia oli 1845 ja ammatillisten aineiden

opettajia oli 12669. Ammatillisista opettajista opettajatietoihin vastasi 86,2 prosenttia. Kelpoisuustilanne opettajilla on melko heikko. Ammatillisten koulutusten opettajista 73 prosenttia on muodollisesti kelpoisia tehtävänsä. Ammatillisen koulutuksen päätoimisista tuntiopettajista lähes puolella ei ole muodollista kelpoisuutta. Sivutoimisilta tuntiopettajilta muodollinen kelpoisuus puuttuu lähes kahdelta opettajalta kolmesta. Opettajan pedagogisten opintojen puuttuminen on suurimpana syynä kelpoisuuden puuttumiselle. Lähes puolelta kelpoisuutta vailla olevalta ammatillisen koulutuksen opettajalta puuttuu opettajien pedagogisten opintojen pääsyvaatimuksena oleva tutkinto tai työkokemus. Sosiaali- terveys- ja liikunta-alan opettajia oli tiedonkeruun mukaan 2023, joista muodollisesti kelpoisia tehtäviinsä päätoimisista tuntiopettajista on 81,3 prosenttia ja sivutoimisista tuntiopettajista 34,9 prosenttia. Sosiaali- terveys ja liikunta-alan opettajat olivat matkailu-, ravitsemis-, ja talousalaa lukuun ottamatta kaikista kelpoisimpia päätoimisina opettajina. (Kumpulainen ym. 2011:67-69,73-74.)

Opettajien ikärakenne on haasteellinen, sillä lähes puolet kaikista ammatillisten aineiden opettajista on 50 vuotta tai yli. Suuret ikäluokat opettajien keskuudessa tarkoittaa sitä, että samanaikaisesti eläkkeelle on jäämässä suuri osa ammatillisista opettajista. Ammatillisten opettajien tarpeen katsotaan olevan suurimmallaan 2010-luvulla. Tämän vuoksi 2000-luvun alussa ammatillista opettajakoulutusta lisättiin lähes 500 aloituspaikalla. Opettajatarvetta lisäsi myös ammatillisten perustutkintojen uudistaminen kolmivuotisiksi ja työssäoppimisen sekä ammattinäyttöjen lisääminen osaksi koulutukseen. Opettajaksi opiskelevia hyväksytään eniten niille koulutusaloille, joissa on suurin opettajatarve. (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:11,12.)

Ammatinopettajien tarpeeseen voi vaikuttaa opetus- ja kulttuuriministeriön päätös ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärien karsimisesta. Ministeriön mukaan ammatillisten opiskelijoiden määrä vähenisi 6000 opiskelijalla vuoteen 2016 mennessä. Opiskelijoiden määrää halutaan karsia varsinkin Itä-Suomesta, jonka syyksi määritellään alueen väestönkehityksen ja työvoimatarpeen vähentyminen. Ministeriö antaa marraskuussa 2012 ehdotuksen oppilaitoskohtaisista vähennyksistä. (Kykkänen 2012.) Ammatillisen koulutuksen opiskelijoita vähennetään myös kauneudenhoitoalla (OKM Ammatillisten koulutuksen opiskelijamäärien uudelleensuuntaaminen sekä rakenteellisen kehittämisen toimeenpano 2012). Ammatinopettajien tarve vähenee kauneudenhoitoalan opiskelijamäärien vähennyksessä.

4.1 Kelpoisuusvaatimukset

Opetusministeriön vuoden 2010 antaman asetuksen mukaan ammatinopettajien kelpoisuudesta, opettajuus vaatii soveltuvaa korkeakoulututkintoa, käytännön työkokemusta ja pedagogisia opintoja. Korkeakoulututkinnolla tarkoitetaan soveltuvaa ylempää korkeakoulututkintoa tai soveltuvaa ammattikorkeakoulututkintoa. Jos soveltuvaa korkeakoulututkintoa ei ole, tulee koulutuksen järjestäjän päättämän opetustehtävää vastaavan alan korkein tutkinto olla suoritettu. Käytännön työkokemuksella tarkoitetaan vähintään kolmen vuoden pituista työkokemusta tehtävää vastaavalla alalla, johon ei lasketa opetustyötä. Opettajan pedagogisiin opintoihin kuuluvat 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon opinnot. Lisäksi opettajan kelpoisuusvaatimuksena terveydenhuollon ammatin parissa on pätevyys-, lupakirja tai oikeus toimia laillistettuna ammattihenkilönä ammatissa. Sosiaali- ja terveysalalla vaaditaan viiden vuoden käytännön työkokemus opetustehtävän sisältöä lähinnä vastaavissa tehtävissä (Ammatillisten opintojen opettajan kelpoisuus 2010). Uusi lainsäädäntö ammatinopettajien kelpoisuusvaatimuksista tuli voimaan 1.8.2011. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998; Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:9,11.)

Ammatillisten aineiden opettajalla voi olla takanaan hyvin monenlainen tutkinto. Tutkinnon ja työkokemuksen soveltuvuudesta päättää koulutuksen järjestäjä. Opetusministeriö voi myös myöntää erivapauden opetuskelpoisuuteen erityisistä syistä. Myös erilaisten ammatilliseen koulutukseen valmistavien koulutusten osalta ei ole säädetty erillisiä opettajan kelpoisuusvaatimuksia. Tällöin kelpoisuusvaatimukset määräytyvät opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista annetun asetuksen perusteella. Opettajaksi voidaan oikeuttaa myös henkilö, jolta opettajan pedagogiset opinnot puuttuvat. Tällöin opettaja sitoutuu suorittamaan pedagogiset opinnot kolmen vuoden kuluessa palvelusuhteen alkamisesta. (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998; Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:9,11.)

Kauneudenhoitoalan opettajan kelpoisuusvaatimuksena on kauneudenhoitoalan ammattikorkeakoulututkinto, vähintään viiden vuoden työkokemus opetustehtävän sisältöä lähinnä vastaavissa tehtävissä sekä opettajan pedagogiset opinnot. Työkokemukseksi voidaan laskea esimerkiksi hoitotyö ja kaupallinen työ kauneudenhoitoalan liikkeissä. Kauneudenhoitoalan ammattikorkeakoulututkinnon tarjoavat Laurea ammattikorkeakoulu ja Ammattikorkeakoulu Novia. Ammattikorkeakoulujen tutkintojen sisällöt vaihtelevat. Laurea ammattikorkeakoulututkinnossa kosmetiikkatietous yhdistyy kaupalliseen osaamiseen. Ruotsinkielisen ammattikorkeakoulun Novian tutkinto on käytännönläheisempi, jossa tutustutaan kosmetiikkatietouden lisäksi ihon- ja hiustenhoitoon (Skönhetsbranschen 2012). Koulutusohjelmien tutkintonimikkeenä on estenomi ja tutkinto on laajuudeltaan 210 opintopistettä. Estenomi perehtyy ihon ja hiusten rakenteisiin sekä kosmetiikkainesosiin.

Kauneudenhoitoalan opiskelija oppii suunnittelemaan, kehittämään ja toteuttamaan alan liiketoimintaa kaupallisten opintojen ja kosmetiikkalainsäädännön avulla. Työharjoittelut ja erilaisten kehitysprojektit syventävät estenomin osaamista. Koulutus valmistaa kauneudenhoitoalan asiantuntija-, koulutus- ja esimiestehtäviin. Kauneudenhoitoalan yritykset tarjoavat estenomeille työtä maahantuonnin ja markkinoinnin parissa. (Kauneudenhoitoalan koulutusohjelma 2011.)

4.2 Ammatillisen opettajan pedagogiset opinnot

Henkilöt, joilla on ammatillisen oppilaitoksen opettajan virkaan vaadittava työkokemus ja tutkinto, voivat hakeutua opettajan pedagogisiin opintoihin. Opintojen laajuus on 60 opintopistettä ja ne voi suorittaa joko päätoimisena tai monimuoto-opiskeluna oman opetustyön ohella 1-3 vuoden aikana. Opettajan opinnot sisältävät kasvatustieteellisiä perusopintoja ja ammattipedagogisia opintoja, joihin kuuluu opetusharjoittelua, verkkotyöskentelyä ja opetustehtäviä, kirjallisuuden lukemista sekä osallistumista lähiopetukseen. Opinnot antavat yleisen opettajan pedagogisen pätevyyden. Haku aika opettajan pedagogiseen koulutukseen on vuosittain tammikuussa. Suomessa ammatillista opettajakoulutusta antavat viisi opettajakorkeakoulua. Opettajakorkeakouluina toimivat Helsingin Liiketalouden Ammattikorkeakoulu Haaga-Helia, Hämeen Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Jyväskylän Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Oulun Ammatillinen opettajakorkeakoulu ja Tampereen Ammatillinen opettajakorkeakoulu. (Ammatillinen opettajankoulutus 2010; Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajien pedagogiset opinnot 2011.)

Ammattikorkeakoulu Haaga-Helian teoreettisten opintojen eli kasvatustieteellisten opintojen kokonaistavoitteena on ymmärtää koulutuksen ja kasvatuksen merkitys nyky-yhteiskunnassa. Tutustutaan opetuksen ja oppimisen perusteisiin sekä ihmisen kasvuun ja identiteetin kehittymiseen. Opintojen avulla opitaan ymmärtämään mitkä ovat koulutuksen yhteiskunnalliset tehtävät ja tutustutaan Suomen koulutusjärjestelmän kehitykseen. Lisäksi työhön liittyvään oppimiseen sekä kasvatustieteelliseen tutkimustyöhön perehdytään. Yliopistossa aiemmin suoritettujen kasvatustieteellisten perusopinnot voidaan hyväksilukea osaksi opettajan opintoja. (Ammatillisen opettajakoulutuksen opetussuunnitelma 2011:5,6.)

Osaamisalueiden soveltavissa ammattipedagogisissa opinnoissa opiskelija oppii ymmärtämään ammatillisen opettajan ohjaus- ja opetustyön teoreettiset, yhteiskunnalliset sekä ammatin kannalta käytännölliset taitovaatimukset soveltaen niitä oman alan opetustyöhön. Ammattipedagogisissa opinnoissa opiskelijat jaetaan pienryhmiin, joissa tehdään yhdessä oppimistehtäviä. Jokaisella pienryhmällä on ohjaaja, joka seuraa opetusharjoittelua ja muita

kehittämishankkeita yhdessä ryhmäläisten kanssa. Ammattikasvatukseen ja ammatilliseen opettajuuteen tutustutaan niin, että tulevilla opettajilla olisi hyvät lähtövalmiudet yksilölliseen opetukseen. Opetusharjoittelun yhteydessä ammatilliseksi opettajaksi valmistuva yksilö pääsee yhdistämään teoreettisia opintoja käytäntöön harjoitteluoppilaitoksissa. (Honka, Lampinen & Vertanen 2000:47,48; Ammatillisen opettajakoulutuksen opetussuunnitelma 2011:8,9.)

Noin kaksi kolmesta opettajaopiskelijasta suorittaa opettajan opinnot monimuoto-opiskeluna opettajan työn ohella. Monimuotoisessa opettajakoulutuksessa oppiminen tapahtuu toisella asteella, aikuiskoulutuksessa tai ammattikorkeakoulussa. Oppiminen rakentuu käytännössä tapahtuvien tilanteiden ympärille. Koulutuksessa käytetään oppimiskehää, jossa ensin määritellään opiskelijan henkilökohtainen kehitystarve. Lähijaksolla kehitystarpeelle etsitään ja suunnitellaan uusia toimintatapoja, joita otetaan kokeiluun käytännön työhön ja lopulta vakiinnutetaan opetukseen. Monimuotoinen oppimisympäristö kasvattaa ajatusta siitä, että ammatillista opettajuutta tulisi kehittää jatkuvasti työelämän opetuksessa, eikä vain erillisissä harjoitteluoppilaitoksissa. Ammatillinen opettajuus on jatkuva prosessi, jonka käynnistävänä osana toimii opettajan koulutus. (Honka, Lampinen & Vertanen 2000:45,46.)

5 Opetushenkilöstöä koskevia säädöksiä

Opetushenkilöstöä koskeviin säädöksiin kuuluvat tässä osiossa ammatillisten opettajien opetusvelvollisuus, palkkaus, lisät, lomaraha ja laskennallinen vuosiloma, palkalliset ja palkattomat virka- ja työvapaat sekä irtisanomisajat. Opetushenkilöstöä koskevat säädökset ovat voimassa 1.2.2010 lähtien. Uusimpaa tietoa säädöksistä antaa esimerkiksi Opetusalan Ammattijärjestö (OAJ) lehtensä ja nettisivujensa kautta.

5.1 Ammatillisten opettajien opetusvelvollisuus ja palkkaus

Kunnallinen opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimus (OVTES) määrittelee kunnallisten opettajien palkkauksen, työajan ja lomat. Kuntien palkkausjärjestelmän tavoitteena on järjestää opettajille oikeudenmukainen palkka, joka määritellään tehtävien vaativuuden perusteella. Tarkoituksena on motivoida henkilöstöä hyvin tuloksiin, edistää kunnan toiminnan tuloksellisuutta ja pitää kunta-alan palkat kilpailukykyisinä. Palkkausjärjestelmässä ei arvioida opettajien henkilökohtaista osaamista, eikä opettajaryhmiä vertailla keskenään. Arviointi tehdään ammattinimikkeittäin, jolloin samaan ryhmään kuuluvien palkat ovat tehtävän vaativuuden mukaan suhteessa toisiinsa. Tehtävien vaativuutta arvioidessa otetaan huomioon työn edellyttämä osaaminen, työn vaikutukset ja vastuu, työn edellyttämät yhteistyötaidot ja työolosuhteet. Nämä arviointikriteerit koskevat kunnan tai kuntayhtymän koko opetushenkilöstöä. Opettajien palkkauksen määrittelyminen tehtävien vaativuuden

perusteella aiheuttaa palkkaeroja eri opettajaryhmien kesken. (Arffman, Hietaranta, Koskinen, Pankkonen, Urpilainen & Väisänen 2010:20.)

Ammatillisissa oppilaitoksissa opetuspäiviä on pääsääntöisesti 190 vuodessa. Opetuspäiviä voivat vähentää loppiainen, vapunpäivä ja itsenäisyyspäivä, jos ne sattuvat arkipäiviksi. Lisäksi opetuspäiviin sisältyy opetuksen koulutus- ja suunnittelupäiviä kahdesta päivästä viiteen. Osa opettajan työstä voi olla sellaista, jota on tarkoituksenmukaisempaa tehdä muualla kuin työympäristössä määritellyssä toimistotyöajassa. Tämän vuoksi opettajan työ voi olla joustavaa lukuvuoden eri aikoina poiketen toimistotyöajoista. Jokaisessa oppilaitoksessa määritellään opettajan työmäärän jakautumisesta opetus- ja muuhun työhön. (Arffman ym. 2010:46,47.)

Ammatillisen oppilaitoksen opettajan tulee osallistua keskimäärin 1,5 tuntia viikossa oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tarkoitettuun suunnitteluun. Tätä ei lueta opetusvelvollisuuteen. Suunnittelutyöaika koske kokoaikaisia viranhaltijoita ja päätoimisia tuntiopettajia, joiden viikkotyötunteina on yli 16 tuntia. Suunnittelutyöhön kuuluu osallistuminen osastokokouksiin ja opettajien kokouksiin, joiden tarkoituksena on keskittyä opetuksen suunnitteluun, kehittää opettajien kasvatuksellista osaamista ja olla yhteydessä paikallisiin sidosryhmiin ja opiskelijoiden vanhempiin. (Arffman ym. 2010:46,47.)

Ammattioppilaitoksessa ammatillisten aineiden opettajan vuotuinen opetusvelvollisuus on 931 tuntia. Tästä poikkeaa teknikon opetusvelvollisuus, joka on 969 tuntia. Yhteisten aineiden opettajien vuotuinen opetusvelvollisuus on liikunnan opetuksessa 969 tuntia, kielissä 779 ja yhteisten aineiden opetuksessa 817 tuntia. Jos yhteisten aineiden opettaja opettaa useampaa ainetta, joiden opetusvelvollisuus poikkeaa toisistaan, lasketaan uusi opetusvelvollisuus painotettuna opetusvelvollisuutena. Ammatillisten opettajien opetusvelvollisuudet ovat erilaiset taide- ja viestintäkulttuuri- sekä merenkulkuoppilaitoksissa. (Arffman ym. 2010:48,49.)

Seuraavassa taulukoissa on pätevien ammattioppilaitosten opettajien vähimmäispalkat. Palkkojen kalleusluokitukset määräytyvät kuntien mukaan. Kalleusluokkaan 1 kuuluvat Enontekiö, Espoo, Helsinki, Hyrynsalmi, Hyvinkää, Hämeenlinna, Ii, Inari, Joensuu, Jyväskylä, Järvenpää, Kauniainen, Kemi, Keminjärvi, Keminmaa, Kerava, Kirkkonummi, Kittilä, Kolari, Kuhmo, Kuopio, Kuusamo, Muonio, Oulu, Pelkosenniemi, Pello, Posio, Ranua, Ristijärvi, Rovaniemi, Salla, Savunkoski, Simo, Sodankylä, Tampere, Tervola, Torvio, Utsjoki, Vantaa ja Ylitornio. Kaikki muut kunnat kuuluvat 2 kalleusluokkaan. Ammatillisten opettajilla on omat palkkataulukonsa kauppaoppilaitoksissa, taide- ja viestintäkulttuurioppilaitoksissa, sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksissa, metsä- ja puutalousoppilaitoksissa sekä merenkulkuoppilaitoksissa. (Arffman ym. 2010:20.)

Ammattioppilaitos		
Ammatillisten aineiden lehtori ja tuntiopettaja Peruspalkka €/kk	I kalleuslk.	II kalleuslk.
Soveltuva ylempi korkeakoulututkinto tai soveltuva ylempi ammattikorkeakoulututkinto	2 878,79	2 812,17
Soveltuva ammattikorkeakoulututkinto, insinöörin tai rakennusarkkitehdin tutkinto	2 506,89	2 448,88
Ammatinopettajan tutkinto tai alalla korkein suoritettavissa oleva ammatillinen tutkinto	2 340,86	2 286,72
Asetuksen 491/1987 58 §:n 3 momentissa tarkoitetut OPM:n määräämät lisäopinnot suorittanut tekniikko	2 233,84	2 182,14
Teknikon tutkinto tai vastaava (työnopetus)	1 982,69	1 936,82
Yhteisten aineiden lehtori ja tuntiopettaja		
Soveltuva ylempi korkeakoulututkinto	2 617,55	2 556,99
Muu soveltuva tutkinto	2 149,85	2 100,12

Taulukko 1: Ammattioppilaitosten opettajien vähimmäispalkat 1.2.2010 alkaen (Arffman ym. 2010:48)

Ammatillinen opettaja, joka ei täytä kelpoisuusvaatimuksia saa epäpätevyysalennusta, joka on vähintään 6 % ja enintään 20 % alempi kuin säädetty opettajan vähimmäispalkka. Epäpätevyysalennus voi olla enintään 25 %, jos epäpätevä opettajan palkka muodostuisi korkeammaksi kuin siirtymäsäännösten nojalla pätevyden säilyttäneen vastaavien aineiden opettajan palkka. (Arffman ym. 2010:48.)

Tuntiopettajan opetusvelvollisuus ja tuntipalkka ovat melko samat kuin viranhaltijalla. Tuntiopettaja on päätoiminen, jos hän työskentelee vähintään 16 tuntia yhdessä tai useammassa oppilaitoksessa. Jos työtunteja on vähemmän, tuntiopettaja toimii sivutoimisena tuntiopettajana. Päätoimisen tuntiopettajan opettaessa opetusvelvollisuutta vähemmän, maksetaan hänelle se osa varsinaisesta palkasta, joka vastaa opetettujen tuntien määrää. Jos kunnalla on tarvetta päätoimiselle opettajalle, pitää toistaiseksi otettu tuntiopettaja määritellä päätoimiseksi. Sivutoimiselle tuntiopettajalle maksetaan tuntipalkkiota pitämistään oppitunneista. Tuntipalkka määräytyy sen mukaan missä ja mitä opetetaan. Sivutoimisella tuntiopettajalla on myös oikeus saada sairausajalta tuntipalkkio pitämättä jääneiltä tunneilta siltä ja sitä seuraavalta yhdeksältä arkipäivältä. Tällöin palvelussuhde on täytynyt kestää vähintään 60 kalenteripäivää. (Arffman ym. 2010:26,27.)

Kelpoisuusvaatimukset täyttävän kauneudenhoitoalan ammatillisen opettajan palkka olisi kunnallisissa oppilaitoksissa taulukon toisella sarakkeella. Tämän mukaan palkka on 1 kalleusluokassa 2506,89 ja 2 kalleusluokassa 2448,88 euroa kuukaudessa. Yksityisen

opetusalan palkkataulukot eroavat kunnallisista vähimmäispalkoista. Esimerkiksi Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opiston opettajien palkka määräytyy yksityisen opetusalan palkkataulukon mukaan osiosta eräät ammatilliset oppilaitokset. Edellisen taulukon perusteella ammatillisten aineiden lehtorin palkka on 1 kalleusluokassa 2490,34 ja 2 kalleusluokassa 2423,60 euroa kuukaudessa. (Yksityinen opetusala 2010:8.) Koska Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opisto sijaitsee Helsingin alueella, palkka määräytyy 1 kalleusluokan mukaan.

5.2 Lisät

Varsinaisen palkan lisäksi päätoimiselle opettajalle ja viranhaltijalle voidaan maksaa henkilökohtaista lisää. Lisä voidaan myöntää opettajan henkilökohtaisten työtulosten, ammatinhallinnan tai mahdollisesti muiden taitojen perusteella. Henkilökohtaisen lisän maksamisperiaatteet määritellään yhdessä oppilaitoksen henkilöstön ja sen edustajien kanssa. Henkilökohtainen lisä kannustaa opettajia parantamaan työtuloksellisuuttaan. Opettajat voivat siis itse vaikuttaa palkkaukseensa työsuorituksellaan. (Arffman ym. 2010:20,21.)

Henkilökohtaisen lisän vuosisidonnaisella osalla tarkoitetaan osuutta, joka takaa viranhaltijalle vähintään kyseisen prosentin suuruisen lisän sovitun palvelusajan jälkeen. Vuosisidonnaisen osan prosentti kerrotaan virkanimikkeen hinnoittelukohtan peruspalkan kanssa. Opettajan epäpätevyysalennus otetaan huomioon lisän maksussa, eikä tehtäväkohtainen peruspalkkaa suurempi osuus vaikuta vuosisidonnaiseen osaan. Vuosisidonnaisen lisän maksussa ei oteta huomioon sitä aikaa, jolloin työssäolo on ollut keskeytettyä. Vuosisidonnaista osaa haetaan kirjallisella hakemuksella. (Arffman ym. 2010:21,22.) Esimerkiksi soveltuvan ammattikorkeakoulututkinnon suorittanut ammattioppilaitoksen opettajan palkka on 1 kalleusluokassa 2506,89 euroa. Henkilökohtaisen lisän vuosisidonnainen osa 20 vuoden jälkeen on seuraavan taulukon mukaan $(1,06 \times 1,06 \times 1,06 \times 1,06 \times 2506,89 \text{ €}) - 2506,89 = 847,89 \text{ €}$.

Opettajien vuosisidonnainen osa	5 v	8 v	10 v	15 v	20 v
Ammattioppilaitos	6 %	6 %	6 %	6 %	6 %

Taulukko 2: Ammattioppilaitosten opettajien henkilökohtaisen lisän vuosisidonnainen osa

Opettaja voi myös saada syrjäseutulisiä, siirtymäkauden lisää, ylitunti- ja kertatuntipalkkiota, ja lisätyökorvausta. Kunta voi maksaa harkinnanvaraista syrjäseutulisiä. Opettajan on mahdollista saada siirtymäkauden lisää, jos opettajan tehtävän vaativuuden perusteella kokonaisansio on uuden palkkauksen mukaan alhaisempi kuin edellinen. Tällöin siirtymäkaudenlisää maksetaan palkkojen erotuksesta, jotta uuden kokonaisansion rahallinen

määrä ei pienenesi. Ylituntipalkkiota maksetaan viran tehtäväkohtaisen palkan ja opetusvelvollisuuden perusteella. Henkilökohtaisia lisiä ei oteta huomioon tehtäväkohtaisessa palkkiossa. Opettajan ylituntipalkkio kuukaudessa saadaan kertomalla tehtäväkohtainen peruspalkka 1 kalleusluokassa 0.83 ja 2 kalleusluokassa 0.85. Tulo jaetaan opetusvelvollisuudella. Ylituntipalkkiot ja muut palkkiot maksetaan kuukausittain. Lisätyökorvausta maksetaan opettajalle määrätystä kehittämis-, projekti- ja suunnittelutyöstä, joiden tekemiseen opettajapäivien määrä ei riitä. Korvaus määräytyy niin, että 1,5 tunnin työ vastaa yhtä ylityöpalkkiota. Ennen lisätyön määräämistä, tulee opettajan ja työnantajan yhdessä määrittellä työn tarvittava tuntimäärä. (Arffman ym. 2010:20,22.)

5.3 Lomaraha ja laskennallinen vuosiloma

Lomaraha maksetaan opettajille elokuun palkanmaksussa tai aiemmin palvelusuhteen päättyessä. Lomarahan suuruuteen vaikuttaa palvelusajan, palvelusvuosien ja 31.3 päättyneen lomanmääräytymisvuoden lomanmääräytymiskuukausien perusteella. Lomaraha on 4-6 % jokaista täyttä lomanmääräytymiskuukautta kohden. Täydeksi lomanmääräytymiskuukaudeksi määritellään vähintään 16 työpäivää kalenterikuukauden aikana. Työpäiviksi lasketaan myös kunnallisten virka- ja työehtosopimusten mukaiset työssäolopäivien veroiset päivät, esimerkiksi sairauslomat, äitiys-, isyys-, ja vanhempainvapaat. Lomanmääräytymisvuosi alkaa aina huhtikuun ensimmäisestä päivästä ja päättyy maaliskuun viimeiseen päivään. Opettaja ei voi vaihtaa lomarahaa vapaapäiviksi. (Arffman ym. 2010:24.)

Ammatillisten oppilaitosten opettajilla ei ole oikeutta vuosilomaan. Sairasvakuutuslain päivärahaetuksien kohdentamiseksi on laskennallinen vuosiloma niille opettajille, joilla ei ole vuosilomaoikeutta. Laskennallisen vuosiloman ajan opettajalle maksetaan sairauspäivärahaa, äitiysrahaa, vanhempainrahaa, määräraikaista kuntoutustukea ja kuntoutusrahaa. Näitä maksetaan riippumatta siitä, onko opettaja hakenut virkavapaata vai ei. Laskennallisen vuosiloman pituus saadaan kertomalla lomarahan prosentuaalinen osuus täysillä lomanmääräytymiskuukausilla ja jakamalla ne kahdella. Laskennalliset vuosilomapäivät alkavat kesäkuun 16. päivänä. Kaikki arkipäivät, juhannusaattoja lukuun ottamatta, ovat laskennallisen vuosiloman päiviä. (Arffman ym. 2010:23,24.)

Määräraikaiselle päätoimiselle opettajalle, joka toiminut koko lukuvuoden oppilaitoksen palveluksessa, maksetaan lomapäiväkorvauksena kahden päivän palkka jokaista lomanmääräytymiskuukautta kohden. Päiväpalkka saadaan jakamalla kuukausipalkka kalenterikuukauden päivien lukumäärällä. Lomapäiväkorvauksen voi saada opettaja, jolla ei ole oikeutta vuosilomaan. Toistaiseksi otetut viranhaltijat ja sivutoimiset tuntiopettajat eivät ole oikeutettuja lomapäiväkorvaukseen. (Arffman ym. 2010:24.)

5.4 Palkalliset sekä palkattomat virka- ja työvapaat

Päätoimisella opettajalla on oikeus saada sairasloman ajalta varsinainen palkkansa 60 kalenteripäivän ajalta. Tämän jälkeen opettaja saa kaksi kolmasosaa varsinaisesta palkasta 120 kalenteripäivän ajan. Sairasloma-ajan palkkaa saa opettaja, joka on toiminut virassaan vähintään 60 kalenteripäivää. Alle 60 kalenteripäivän palvelusuhteesta voidaan maksaa 14 kalenteripäivän ajan varsinaista palkkaa vuodessa. (Arffman ym. 2010:24.)

Päätoimisella opettajalla on oikeus saada äitiysvapaan 72 ensimmäiseltä arkipäivältä varsinainen palkkansa, jos hän on toiminut saman kunnan palveluksessa kaksi kuukautta ja hakenut äitiysvapaata. Äitiysvapaan jälkeen palvelussuhde katsotaan yhdenjaksoiseksi, jos opettaja on ollut saman kunnan palveluksessa opettajana edellisen lukukauden päättymiseen saakka ja palvelus jatkuu seuraavan lukukauden alkaessa. Osittaista hoitovapaata voi opettaja saada perusopetuksessa olevan lapsen toiseen lukuvuoteen tai pidennetyn oppisopimuksen piirissä olevan lapsen kolmanteen lukuvuoteen asti. Työnantajan kanssa sovitaan hoitovapaan pitämisestä ja sen pituudesta. Jos työnantajan kanssa ei päästä sopimukseen työn määrästä, opettajan opetustuntimäärä on keskimäärin 18 tuntia viikossa. Opettajalla on oikeus saada äitiys-, isyys- ja vanhempainvapaata samalle ajalle kuin äitiys-, isyys- ja vanhempainrahaa myönnetään. Hoitovapaata voi saada lapsen kolmeen ikävuoteen asti. Ottolapsen vanhemmat voivat olla hoitovapaalla kahden vuoden ajan tai siihen asti kun lapsi täyttää kolme vuotta. Vuorotteluvapaa toimii harkinnanvaraisena virkavapaana ja sen myöntämisehdoista täytyy keskustella työnantajan kanssa. (Arffman ym. 2010:25-27.)

Alle 10-vuotiaan lapsen sairastuessa on huoltajalla oikeus enintään neljän päivän hoitovapaaseen. Näistä kolme ensimmäistä ovat palkallisia. Jos lapsi joutuu äkillisen sairauden vuoksi sairaalahoitoon, ei huoltajalla ole oikeutta palkalliseen hoitovapaaseen. Opettajalla on oikeus myös tilapäiseen poissaoloon työstä, jos hänen läsnäolonsa on välttämätöntä perheen piirissä onnettomuuden tai muun arvaamattoman syyn vuoksi. Tällaisissa tapauksissa virkavapaus on palkaton ja poissaolosta tulee ilmoittaa työnantajalle mahdollisimman nopeasti. (Arffman ym. 2010:25.)

Erikoiset perhejuhlat tai -tilaisuudet kuten 50- ja 60-vuotispäivät, oma vihkiäispäivä, parisuhteen rekisteröimispäivä, aviopuolison, rekisteröidyn parisuhteen osapuolen, vanhemman, lapsen, veljen ja sisaren hautauspäivä sekä asevelvollisuuslain kutsuntapäivä ovat palkallisia vapaapäiviä. Vapaapäiväksi sattuuksaan nämä päivät eivät oikeuta saamaan vastaava vapaapäivää muuna ajankohtana. Periaatteet palkallisen virkavapaan myöntämisestä tulee olla koko henkilöstön tiedossa. (Arffman ym. 2010:25,26.)

Opintovapaata voi pitää enintään kaksi vuotta viiden vuoden aikana, jos opettajan palvelussuhde on kestänyt vähintään vuoden. Koulutusrahasto voi myöntää aikuiskoulutustukea opettajalle opintovapaan ajaksi. (Arffman ym. 2010:25,26.)

5.5 Irtisanomisajat

Työnantajan irtisanoessa toistaiseksi otetun opettajan virka- tai työsuhdeajan irtisanomisaika on vähintään 14 päivää, jos työsuhde on jatkunut ainakin vuoden. Palvelussuhteen jatkuessa yli 12 vuotta, on irtisanomisaika vähintään kuusi kuukautta. Toistaiseksi otetun virka- tai työsuhteisen opettajan irtisanoessa itsensä irtisanomisaika on vähintään 14 päivää, jos työsuhde on jatkunut enintään viiden vuoden ajan. Määräaikaisen virkasuhteen lopettaminen vie vähintään 14 kalenteripäivää. Määräaikaisessa sopimuksessa molemmat osapuolet ovat sitoutuneet työsopimukseen, eikä pääsääntöisesti määräaikaista sopimusta voi irtisanoa. Määräajan lyhentämisestä opettaja ja työnantaja voivat kuitenkin sopia. (Arffman ym. 2010:26,27.)

6 Ammatillisten opettajien ammattiliitot

Eri opetusalan opettajilla on monenlaisia ammattiliittoja, joiden kattojärjestönä toimii Opetusalan Ammattijärjestö (OAJ). OAJ on maailman ainoa työmarkkinajärjestö, joka hoitaa opetusalan edunvalvontaa varhaiskasvatuksesta aikuiskoulutukseen. OAJ:n jäsenmäärä oli 1.1.2010 120 011, johon kuuluu esimerkiksi peruskoulun, lukion, ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajia, koulujen ja oppilaitosten johtajia ja rehtoreita sekä yliopistojen lehtoreita. Opetusalan Ammattijärjestöön kuuluu myös opettajiksi opiskeluvia ja eläkkeelle jääneitä opettajia. Koulutettuja palkansaajia edustava järjestö vaikuttaa aktiivisesti opetusalan ja varhaiskasvatuksen kehitykseen ja säännöksiin. (Perustietoa OAJ:stä 2011.)

Jäsentilasto:	
Lastentarhanopettajienliitto - LTOL	13 266
OAJ:n Yleissivistävät Opettajat - OAJ-YSI	52 628
Finlands Svenska Lärarförbund - FSL	4 280
OAJ:n Ammatilliset Opettajat - OAO	21 381
Yliopistolehtorien Liitto - YLL	1 748
Opsia ry	76
Eläkeläisjäsenet	18 728
Opiskelijajäsenet	7 457
KOKONAISJÄSENMÄÄRÄ	119 564

Taulukko 3: OAJ:n jäsentilasto 1.1.2011 (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n jäsenet 1.1.2011 2011)

Opetusalan Ammattijärjestöön kuuluva Ammatilliset Opettajat (OAO), on OAJ:n järjestöistä toiseksi suurin. OAO ry pyrkii parantamaan ammatillisten oppilaitosten monimuotoista opetusta järjestäen kokouksia, koulutusta ja järjestökoulutustilaisuuksia. Yhdistyksen tarkoituksena on turvata jäsenistönsä oikeudellinen asema, parantaa työolosuhteita ja yhteenkuuluvuutta opetuslalla toimivien keskuudessa. OAO:n jäsenenä toimii useita opettajayhdistyksiä, joista esimerkkinä ovat Sosiaali- ja terveystalan opettajat (STO) ja Ammatillisten oppilaitosten opettajat (AOO). (OAJ:n Ammatilliset Opettajat OAO 2011.) AOO ry pyrkii vaikuttamaan ammatillisten oppilaitosten opettajien palkkaukseen, sosiaaliin etuuksiin ja oikeudellisen aseman turvaamiseen (AOO ry 2011).

OAJ:n pedagogisiin opettajajärjestöihin kuuluu muun muassa Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto (SOOL). SOOL on valtakunnallinen kaikkien opettajaksi opiskelevien edunvalvoja ja yhteistyöjärjestö, johon myös ammatillisten opintojen opettajiksi opiskelevat voivat liittyä. Liiton tarkoituksena on kehittää opettajakoulutusta, turvata tulevien opettajien etuuksia ja pitää jäsenistönsä ajan tasalla siitä, mitä opetus- ja kasvatuslalla tapahtuu. (SOOL 2011.)

Opettaja-lehdessä julkaistu artikkeli kertoo OAJ:n kolmen jäsenyhdistysten yhdistymisestä. Ammatillisten oppilaitosten opettajat (AOO), Luonnonvara-alojen opettajat (Luova) sekä Sosiaali- ja terveystalan opettajat (STO) tiivistävät yhteistyötään, luoden uuden yhteisen yhdistyksen Ammatilliset opettajat (AO). Yhdentymällä yhdistykset haluavat parantaa ammatillisten opettajien profiilia, tehostaa edunvalvonta- ja vaikuttamismahdollisuuksia, kehittää työehtosopimuksia ja parantaa opettajien jaksamista sekä houkutellessa uusia jäseniä yhdistyksen toimintaan. (Ammatilliset tiivistävät rivejään 2011)

OAJ:n järjestökehityksen historia ulottuu jo 1800-luvun loppupuolelle, mutta ensimmäinen ammatillisten opettajien liitto perustettiin vuonna 1930, joka sai nimekseen Suomen ammatillisten koulujen opettajaliitto (SAKO). SAKO muutti myöhemmin nimensä AOL:ksi. Vuonna 1971 perustettiin Opettajien yhteisjärjestö (OYJ), johon SAKO liittyi yhdessä muiden yhdistysten kanssa. Lopulta, vuonna 1988 ammatillisten oppilaitosten opettajien liitot liittyivät OAJ:n jäsenyhdistyksiksi ja perustivat ammatillisten opettajien AO-piirin. 1993 AOL kuitenkin lakkautti toimintansa ja AO-piiri muuttui OAJ:n Ammatilliset Opettajat (OAO) ry:ksi. (OAJ:n järjestökehityksen- ja muutoksen historiaa.) OAO ry:n toiminta jatkuu edelleen ja järjestö vaikuttaa suurella jäsenmäärällään.

OAJ:n jäseneksi voi hakea opettaja, jolla on täysi opettajakelpoisuus opettajantehtävään. Myös epäpätevä opettaja voi hakea OAJ:n jäsenyyttä, jos sijaisuuskausi on kestänyt pääsääntöisesti lukukauden. Opettajaksi opiskelevilla on mahdollisuus liittyä SOOL:iin, joka tarjoaa samat edut kuin OAJ työttömyysturvaa lukuun ottamatta. Jäseneksi liitytään sähköisesti tai oman kunnan alueella toimivan paikallisyksikön kautta. Jäsenyys yhdistyksessä määräytyy koulutusalan ja oppilaitoksen mukaan, jossa on eniten opetustunteja. OAJ:n opettajajäsenet ovat velvollisia suorittamaan valtakunnallisten yhdistysten tai opettajien ammattiyhdistyspiirien jäsenyhdistysten jäsenmaksut, jolloin OAJ:n kokonaisjäsenmaksu on keskimäärin 1.2-1.3 % ennakkipidätyksen alaisista kokonaisansioista. OAJ:n jäsenetuihin kuuluvat muun muassa Opettaja-lehti kerran viikossa, OAJ:n toimiston asiantuntijapalvelut, työttömyysturva, vakuutuksia ja edullisia lomiammattilaisiin jäsenhinnoin. OAJ:n jäsenet saavat myös jäsenkortin, jota näyttämällä he voivat saada rahanarvoisia etuja. (Jäsenyys 2011; Jäsenmaksut 2011, Jäsenedut 2011.)

7 Kyselytutkimus ammatinopettajille

Kyselytutkimus on tehty kvantitatiivisin menetelmin Suomen ammatillisille kosmetologiopettajille. Tutkimus lähetettiin e-lomakkeen avulla ja vastaukset käsiteltiin anonymisti. Kyselytutkimus aloittaa selvittämällä opettajien taustatiedot, opettajien ikäjakauman ja muodollisen kelpoisuuden. Kosmetologiopettajien tuloksia verrataan vuoden 2010 tilastokeskuksen suorittamaan kyselyyn ammatillisista opettajista. Tuloksia vertaamalla voidaan päätellä esimerkiksi ovatko kosmetologiopettajat muodollisesti pätevämpiä kuin muut ammatin alan opettajat.

Tutkimus tarkastelee myös millainen on opettajien arki. Kosmetologiopettajien käyttämä tuntimäärä oppituntien valmisteluun, ylityötuntien määrä ja opettajien kokouksiin käytetty aika selvitetään. Tutkimustulosten avulla voidaan päätellä kuinka monta tuntia viikossa ammatinopettajat käyttävät opetustuntien lisäksi opettajan työhön. Opinnäytetyö haluaa tarjota lukijalleen mahdollisuuden tutustua opettajien viikoittaiseen arkeen. Lisäksi halutaan syventyä opettajien ajatuksiin opetustyön palkitsevuudesta, palkkauksen sopivuudesta, opetustyön yleisestä arvostuksesta sekä opetusympäristön ilmapiiristä. Vastausten perusteella voidaan esimerkiksi pohtia kuinka mielekästä opetustyö on verrattuna palkkaukseen ja työhön käytettävään aikaan.

Kyselytutkimuksen lähettämistä varten tarvittiin ammatinopettajien sähköpostiosoitteita, jotka koottiin koulujen opinto-ohjaajien ja Internet-sivustojen antamien tietojen avulla. Lopulta kosmetologiopettajien sähköpostiosoitteita saatiin tutkimusta varten 95. Opinnäytetyötä varten pyrittiin saamaan opettajien sähköpostiosoitteita kaikista tutkinnon tarjoavista kosmetologikouluista Suomessa. Sähköpostiosoitteita saatiin koottua Vammalan

ammattikoulusta, Suomen Kosmetologien Yhdistyksen Opistosta, Helsingin palvelualojen oppilaitoksesta, Pohjois-Karjalan ammattiopistosta, Etelä-Karjalan ammattiopistosta, Oulun seudun ammattiopistosta, Porvoon ammattiopistosta, Vaasan ammattiopistosta, Savon ammatti- ja aikuisopistosta, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistosta, Koulutuskeskus Salpauksesta, Omnian ammattiopistosta, Lapin ammattiopistosta, Jyväskylän ammattiopistosta, Valkeakosken ammatti- ja aikuisopistosta, Winnovasta, Kalajokilaakson ammattiopistosta, Kemi-Tornion ammattiopistosta, Pieksämäen ammattiopistosta, Porin ammattiopistosta ja Turun ammatti-instituutista. Lähetetyistä sähköpostiosoitteista 19 vanhentunut ja muutama opettaja ilmoitti toimivansa muissa kuin opetustöissä. Opettajille lähetettiin e-lomakkeen saateviestin jälkeen myös muistutusviesti kyselytutkimuksesta. Lopulta kyselytutkimukseen vastasi 30 ammatinopettajaa.

Kyselytutkimus tehtiin tiiviiseen ja yksinkertaiseen muotoon, jotta tutkimukseen osallistumisen kynnyksellä olisi mahdollisimman pieni ja moni ottaisi osaa kyselyyn. Opettajille lähetetyn tiiviin saatekirjeen tarkoituksena oli antaa kokonaiskuva kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteista ja houkutella vastaamaan kyselyyn.

Kyselytutkimuksen pääkysymyksiä olivat millainen on opettajien tarve kauneudenhoitoalalla, kuinka muodollisesti päteviä kosmetologiopettajat ovat, kuinka monesta työtuntimäärästä ammatinopettajan viikko koostuu ja kuinka palkitsevaa on opettaa kauneudenhoitoalalla. Näiden lähtökohtaisten kysymysten perusteella laadittiin kysymykset (Liite 1), joiden avulla koottiin halutut vastaukset.

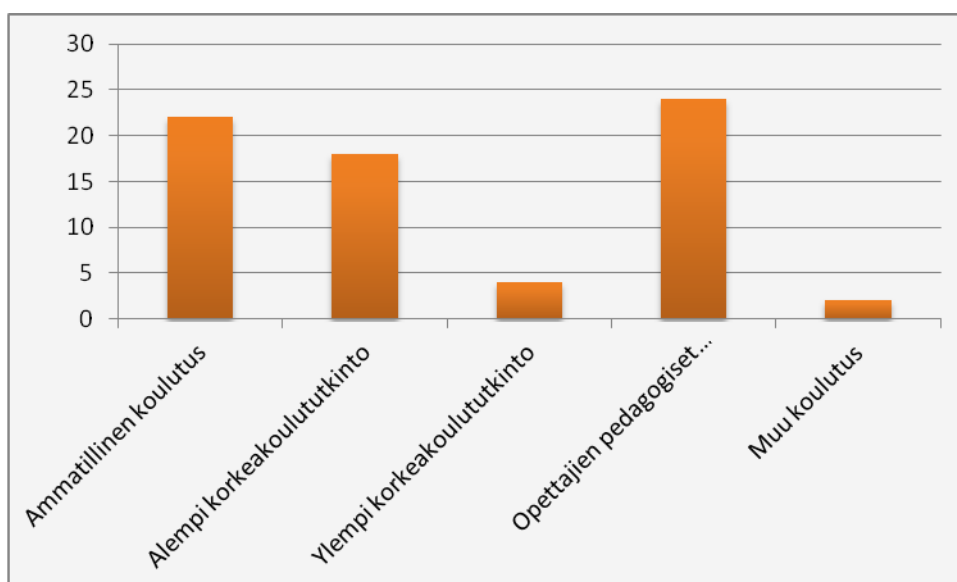
7.1 Ammatinopettajien tarve ja muodollinen pätevyys

Kyselytutkimukseen vastanneista kaikki olivat naisia ja ammatillisten aineiden opettajia kauneudenhoitoalalla. Opettajien keski-ikä oli 46 vuotta, joista nuorin oli 29-vuotias ja vanhin 59-vuotias. Vastanneiden joukosta kolmasosa oli pääkaupunkiseudulta Helsingistä tai Espoosta. Kaksi vastaajista jätti ilmoittamatta koulun paikkakunnan.

Kyselytutkimuksen perusteella opettajien tarve alalla voidaan päätellä pääasiassa opettajien ikäjakauman mukaan. Tutkimuksen mukaan kauneudenhoitoalan opettajien keski-ikä oli 46 vuotta, kun Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportin mukaan lähes puolet kaikista ammatinopettajista on 50 vuotta tai yli (Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010:12). Kaikkien ammatillisten aineiden opettajien keski-ikä on 48,6 vuotta (Ammatillinen opettajankoulutus 2010:69). Suuri keski-ikä opettajien keskuudessa viittaa suurten ikäluokkien eläköitymiseen lähiaikoina. Tutkimuksen perusteella voidaan päätellä, että opettajat kauneudenhoitoalalla ovat melko nuoria muihin ammatillisiin

opettajiin nähden ja että opettajien tarve kauneudenhoitoalalla olisi vähäisempi kuin muilla ammatillisilla aloilla. Opettajien halu vaihtaa alaa voi vaikuttaa opettajien tarpeeseen. Kyselyssä selvisi, että jopa 37 prosenttia vastaajista harkitsi vaihtavansa alaa.

Tehtävätyypikseen vastaajat ilmoittivat 13 lehtoria, 15 päätoimista tuntiopettajaa ja kaksi vastanneista ilmoitti muun tehtävätyypin. Yksikään vastaajista ei ilmoittanut toimivansa sivutoimisena tuntiopettajana. Koulutukseltaan 22:lla oli ammatillinen koulutus, 18:lla oli alempi korkeakoulututkinto, 4:lla oli ylempi korkeakoulututkinto ja 24:lla oli opettajan pedagogiset opinnot. Lisäksi kuudella vastaajalla oli joku muu koulutus. Kaikki lehtorit olivat suorittaneet opettajan pedagogiset opinnot. Vain yhdeksällä lehtorilla (69,2%) oli alempi korkeakoulututkinto, kolmella lehtorilla (23,1%) oli ylempi korkeakoulututkinto ja kymmenellä (76,9%) oli ammatillinen koulutus. 27 vastaajaa (90%) koki koulutustaustan antaneen tarpeelliset valmiudet opetustyötä varten.

Kuvio 1: Ammatillisten opettajien koulutustausta

Kaikilla kyselytutkimukseen vastanneilla oli yli kolme vuotta työkokemusta kauneudenhoitoalalla. Tähän työkokemukseen ei laskettu opetustyötä. Yhdeksän (30%) oli työskennellyt 3-5 vuotta, yhdeksällä (30%) oli työkokemusta 6-10 vuodelta, kahdeksan oli työskennellyt 11-20 vuotta ja neljä (13,3%) oli työskennellyt yli 20 vuotta.

Opettajien tarpeeseen vaikuttaa myös opettajien muodollinen pätevyys. Lehtorin virkaa ei voida myöntää henkilölle, joka ei täytä opetusministeriön laatimia kelpoisuusvaatimuksia. Opettajien muodollinen kelpoisuus muodostuu alaan soveltuvasta korkeakoulututkinnosta, kolmen vuoden käytännön kokemuksesta tehtävää vastaavalla alalla ja opettajan pedagogisista opinnoista. Kaikilla kyselytutkimukseen vastanneilla opettajilla oli yli kolmen

vuoden työkokemus kauneudenhoitoalalla, johon ei lasketa opetustyötä. Kaikista vastaajista 17 (60,7%) oli muodollinen pätevyys ammatinopettajan tehtäviin. Monilla kyselyyn vastaajilla oli opettajan pedagogiset opinnot, mutta ei alemmaa korkeakoulututkintoa. Esimerkiksi kaikilla lehtoreilla oli pedagogiset opinnot, mutta osalta puuttui alempi korkeakoulututkinto. Tämä saattaa johtua siitä, että kauneudenhoitoalan korkeakoulututkinto on varsin uusi ja ennen tuota tutkintoa lehtorin virka on myönnetty muilla vaatimuksilla.

Kevään 2010 tilastokeskuksen suorittaman kyselyn perusteella ammatillisen aineiden opettajilla 73 prosentilla on muodollinen kelpoisuus. Päätoimisilla tuntiopettajilla lähes puolella ei ole muodollista kelpoisuutta ja sivutoimisilla tuntiopettajilla muodollinen kelpoisuus puuttuu kahdelta kolmesta. Opettajan pedagogisten opintojen puuttuminen on määritelty suurimmaksi syyksi kelpoisuuden puuttumiselle. (Kumpulainen ym. 2011:67-69.) Kyselytutkimusta verratessa kaikkiin ammatillisiin opettajiin, kauneudenhoitoalan opettajat ovat vähemmän muodollisesti päteviä. Päätoimiset tuntiopettajat olivat kauneudenhoitoalalla kuitenkin muodollisesti pätevämpiä kuin ammatilliset opettajat yleensä. Suurimmalla osalla kyselytutkimukseen vastanneista opettajista oli opettajan pedagogiset opinnot. Kyselyn perusteella suurin syy muodollisen pätevyyden puuttumiselle kauneudenhoitoalalla on alemman korkeakoulututkinnon puuttuminen.

Koulutustausta	Lehtori	Päätoiminen tuntiopettaja	Kaikki vastaajat
Ammatillinen koulutus	10 76,9%	12 80,0%	22 73,3%
Alempi korkeakoulututkinto	9 69,2%	9 60,0%	18 60,0%
Ylempi korkeakoulututkinto	3 23,1%	0 0%	4 13,3%
Opettajan pedagogiset opinnot	13 100,0%	10 66,7%	24 80,0%
Muu koulutus	2 15,4%	4 26,7%	6 20,0%
Yhteensä	13	15	28

Taulukko 4: Koulutustausta tehtävätyypin mukaan

7.2 Ammatinopettajien työtuntimäärä

Ammatinopettajien viikkotyötuntimäärää selvitettiin kysymysten avulla. Kosmetologiopettajat ilmoittivat opettavansa keskimäärin 24,5 tuntia viikossa. Oppituntien valmisteluun opettajan käyttävät keskimäärin 6,8 tuntia viikossa. Opettajien kokouksiin ja koulun hallinnollisiin

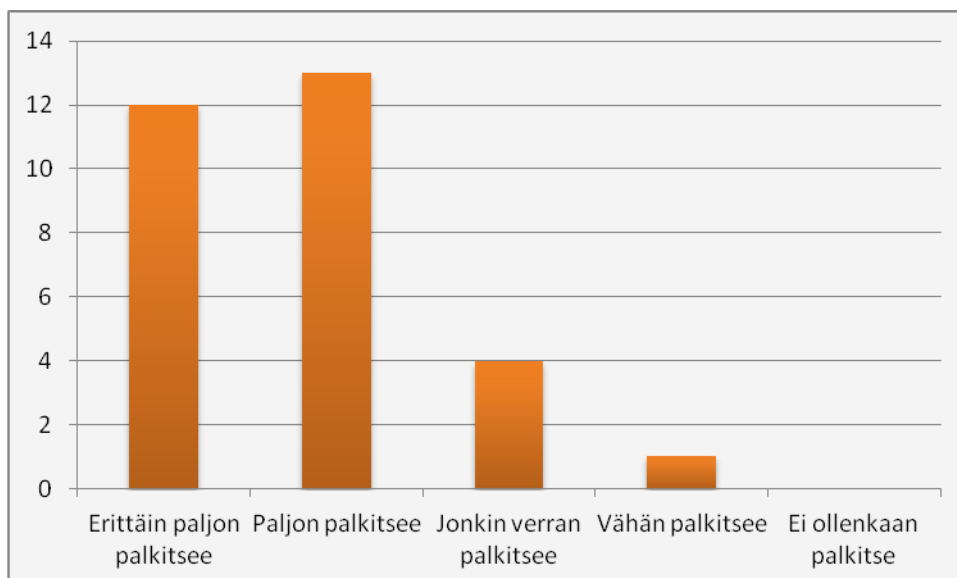
toimiin käytetään keskimäärin 2,8 tuntia viikossa ja muuhun koulun toiminnan edistämiseen käytetään keskimääräisesti 2,3 tuntia viikossa. Opettajia pyydettiin lopuksi määrittelemään vielä koko viikkotyötuntimäärän yhteensä, joka oli keskimäärin 36,9 tuntia.

Ammatinopettajien työviikkotuntimäärä koostui keskimäärin 36,9 tunnista. Seitsemän opettajaa määritteli viikkotyötuntimääränsä kuitenkin yli 40 tuntiseksi ja 15 opettajaa ilmoitti opettavansa yli 25 tuntia viikossa. Jaettaessa opettajan vuotuinen opetusvelvollisuustuntimäärä opetuspäivillä saadaan opetustuntimääräksi viikolle 24,5. Kyselytutkimuksen mukaan puolet kosmetologiopettajista tekee ylityötunteja.

Opettajien kokouksiin ja koulun hallinnollisiin toimiin käytettiin keskimäärin 2,8 tuntia ja muuhun koulun toiminnan edistämiseen käytettiin 2,3 tuntia viikossa. Yli 16 opetustuntia opettavan ammatinopettajan tehtäviin kuuluu osallistua keskimäärin 1,5 tuntia viikossa oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen tarkoitettuun suunnitteluun, jota ei lueta opetusvelvollisuuteen (Arffman ym. 2010:46,47). Oppilaitoksen toiminnan kehittämiseen kuuluvat opettajan kokoukset ja muut koulun toiminnan edistämistehtävät, joihin kosmetologiopettajat ilmoittivat käyttävänsä keskimäärin 5,1 tuntia viikossa. Kyselytutkimuksen perusteella voidaan arvioida, että kosmetologiopettajat käyttävät paljon enemmän aikaa koulun kehittämistoimiin kuin mitä on määritelty kunnallisessa opetushenkilöstön virka- ja työehtosopimuksessa.

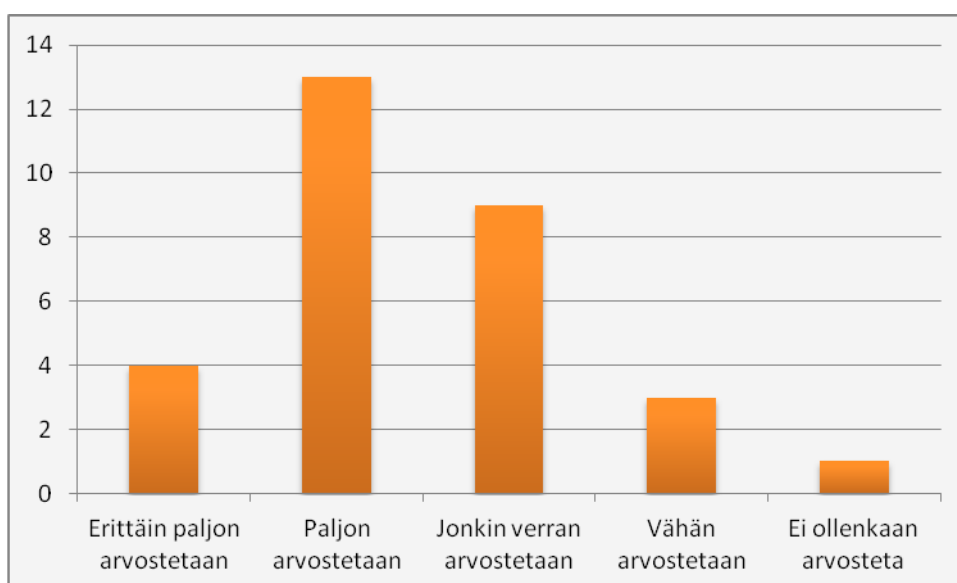
7.3 Ammatinopettajien työn palkitsevuus ja mielekkyys

Opettajien mielipidettä heidän työnsä mielekkyydestä ja palkitsevuudesta kysyttiin. Kahdeksan (26,7%) vastaajaa piti työympäristön ilmapiiriä erittäin miellyttävänä ja 11 vastaajaa (36,7) piti työympäristön ilmapiiriä miellyttävänä. Myös seitsemän (23,3%) vastaajaa koki työympäristön miellyttävyyden jonkin verran miellyttäväksi ja neljä (13,3%) vastasi työympäristön mielekkyyden olevan vähäistä. Opettajien työympäristön ilmapiiri koettiin hieman huonommaksi kuin opetustyön palkitsevuus. Ammatinopettajan kokivat työnsä melko palkitsevaksi, sillä 12 (40%) vastaajaa piti ammatinopettajan työtä erittäin palkitsevana ja 13 (43,3%) koki opetustyön paljon palkitsevana.

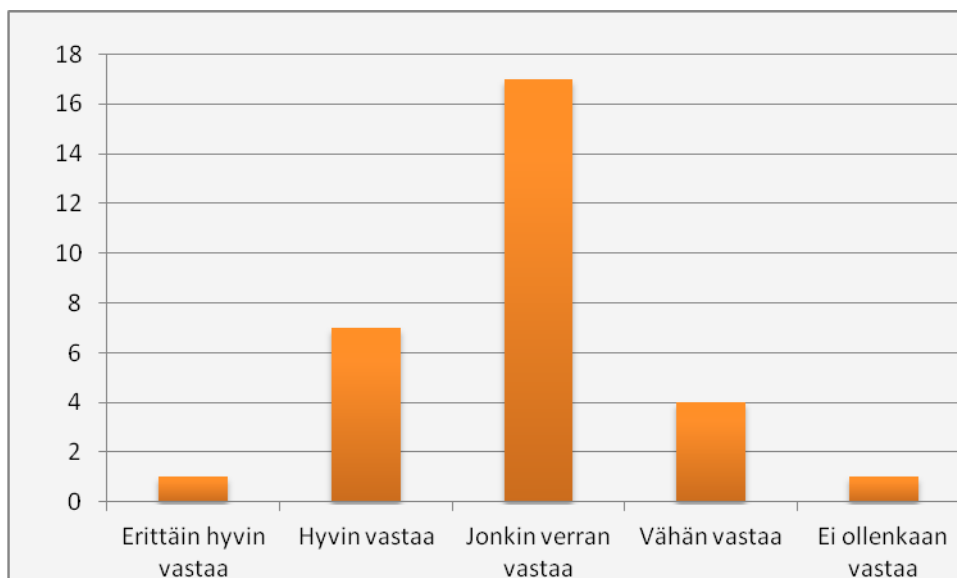

Kuvio 2: Ammatinopettajien mielipide opetustyön palkitsevuudesta

Kyselytutkimukseen osallistuneet kauneudenhoitoalan opettajat kokivat myös työn yleisen arvostuksen ja työstä saadun palkkauksen huonompina kuin työn palkitsevuuden. 13 (43,3%) piti ammatinopettajan työtä paljon arvostettuna ja yhdeksän (30%) koki, että työtä arvostetaan vain jonkin verran. Yksi vastaajista jopa koki, ettei opettajan työtä arvosteta ollenkaan. Osiossa, jossa kysyttiin kuinka hyvin työstä saatu palkkaus vastaa työn vaativuutta, 17 (56,7%) ajatteli palkkauksen vastaavan työn vaativuutta vain jonkin verran. Tässä osiossa vain yksi (3,3%) piti palkkauksen vastaavan erittäin hyvin työn vaativuutta.

Kuvio 3: Ammatinopettajien mielipide opetustyön arvostuksesta yleisesti

Kuvio 4: Ammatinopettajien mielipide opetustyön palkkauksen vastaavuudesta opettajan työn vaatimuksiin

Verrattaessa pääkaupunkiseudun ja muiden seutujen vastaajien tuloksia selvisi, että pääkaupunkiseudulla opettavat opettajat olivat tyytyväisempiä kaikissa vastauksissaan. Kosmetologiopettajista 10 oli pääkaupunkiseudulta Helsingistä tai Espoosta. Muun seudun ryhmä koostuu 16 ammatinopettajasta Imatralta, Jyväskylästä, Kuopiosta, Lahdesta, Nivalasta, Oulusta, Porvoosta, Sastamalasta, Savonlinnasta, Vaasasta ja Valkeakoskelta. Pääkaupunkiseudulla asuvat kokivat työnsä palkitsevammaksi kuin muulla seudulla asuvat. Suurin osa (70%) pääkaupunkiseudulla opettajat pitivät työtään erittäin palkitsevana kun muun seudun opettajista suurin osa (62,5%) piti työtään vain hyvin palkitsevana. Muun seudun opettajista kolme piti työtään myös jonkin verran palkitsevana. Kysyttäessä työympäristön ilmapiiriin miellyttävyyttä suurin osa pääkaupunkiseudun opettajista vastasi työympäristön olevan erittäin miellyttävä ja hyvin miellyttävä, kun muun seudun opettajien vastauksen painottuivat hyvin miellyttävään ja jonkin verran miellyttävään.

Työn palkitsevuus		Pääkaupunkiseutu	Muu seutu
Erittäin palkitsevaa	Yhteensä	7	3
	% seudun mukaan	70,0%	18,8%
Hyvin palkitsevaa	Yhteensä	3	10
	% seudun mukaan	30,0%	62,5%
Jonkin verran palkitsevaa	Yhteensä	0	3
	% seudun mukaan	,0%	18,8%
Kaikki	Yhteensä	10	16
	% seudun mukaan	100,0%	100,0%

Taulukko 5: Ammatinopettajien työn palkitsevuus kotiseudun mukaan

Pääkaupunkiseudulla opettavat opettajat kokivat ammatinopettajan työnsä pääasiassa hyvin arvostetuksi (70%). Muun seudun opettajien vastauksen hajaantuivat monelle sarakkeelle. Muun seudun kosmetologiopettajista suurin osa vastasi työn olevan jonkin verran arvostettua (37,5%). Myös kolme muun seudun kosmetologiopettajaa koki työnsä vain vähän arvostetuksi. Kysyttäessä työn palkkauksen sopivuudesta työn vaativuuteen, pääkaupunkiseudun opettajat vastasivat palkkauksen vastaavan työn vaativuutta paremmin kuin muun seudun opettajat. Pääkaupunkiseudun kosmetologiopettajien myönteisempi asenne alaa kohtaan näkyy myös alan vaihdon harkinnassa. Vain kaksi (20%) pääkaupunkiseudun opettajaa harkitsi vaihtavansa alaa, kun muun seudun opettajista seitsemän (43,8%) harkitsi alan vaihtoa.

Työn yleinen arvostus		Pääkaupunkiseutu	Muu seutu
Erittäin arvostettua	Yhteensä	2	2
	% seudun mukaan	20,0%	12,5%
Hyvin arvostettua	Yhteensä	7	5
	% seudun mukaan	70,0%	31,3%
Jonkin verran arvostettua	Yhteensä	1	6
	% seudun mukaan	10,0%	37,5%
Vähän arvostettua	Yhteensä	0	3
	% seudun mukaan	,0%	18,8%
Kaikki	Yhteensä	10	16
	% seudun mukaan	100,0%	100,0%

Taulukko 6: Ammatinopettajien oletus työn yleisestä arvostuksesta kotiseudun mukaan

Alan vaihdon harkitseminen		Pääkaupunki-seutu	Muu seutu	Kaikki
Harkitsee alan vaihtoa	Yhteensä	2	7	9
	% seudun mukaan	20,0%	43,8%	34,6%
Ei harkitse alan vaihtoa	Yhteensä	8	9	17
	% seudun mukaan	80,0%	56,3%	65,4%
Kaikki	Yhteensä	10	16	26
	% seudun mukaan	100,0%	100,0%	100,0%

Taulukko 7: Ammatinopettajien alanvaihdon harkitseminen kotiseudun mukaan

Opettajien edut vaihtelevat kunnittain, joka voi olla yhteydessä siihen, että pääkaupunkiseudun opettajilla on myönteisempi asenne opetustyötä kohtaan. Kyselytutkimuksen mukaan myös muun seudun kosmetologiopettajat olivat kouluttautuneempia kuin pääkaupunkiseudun opettajat, jonka vuoksi muun seudun ammatinopettajat saattavat vaatia enemmän etuja alalleen. Kyselytutkimuksen perusteella

muulla seudulla oli yhdeksän (56,3%) lehtoria ja pääkaupunkiseudulla oli vain kolme (33,3%) lehtoria. Opettajien ikä pääkaupunkiseudun ja muun seudun välillä ei vaikuttanut mielekkyysskysymyksiin, sillä molemmat ryhmät olivat melko samanikäisiä.

Kun tarkastellaan sekä pääkaupunkiseudun että muun seudun opettajien vastauksia työn palkitsevuudesta, palkkauksesta, työilmapiirin mielekkyydestä ja opetustyön yleisestä arvostuksesta, voidaan päätellä että kosmetologiopettajat pitävät työtään erittäin palkitsevana, mutta palkkauksen ei koeta vastaavan työn vaativuutta. Työympäristön ilmapiiriä kysyttäessä vastaukset jakaantuivat erittäin miellyttävän ja vähän miellyttävän välille. Työympäristön ilmapiiri voi vaihdella paikoitellen opetusympäristön ja henkilöstön mukaan. Ammatinopettajat ajattelevat työtään arvostettavan sekä paljon että kohtalaisesti. Ammatinopettajien näkemys työn kohtalaisesta arvostuksesta voi olla yhteydessä työn palkkaukseen, jonka ei ajatella sopivan työn haastavuuteen.

7.4 Kyselytutkimuksen muut osiot

Kyselytutkimuksen avulla selvitettiin halusivatko opettajat kehittää itseään ammatillisina opettajina. Tätä varten kyselytutkimuksessa kysyttiin myös kuuluivatko opettajat ammattiliittoihin, tekivätkö opettajat opetuksen ohella muita kauneudenhoitoalaan liittyviä töitä ja olivatko he osallistuneet opettajille tarkoitettuihin koulutuksiin viimeisten kahden vuoden aikana. Kyselytutkimus osoitti, että kosmetologiopettajilla oli halua kouluttaa itseään ja parantaa asemaansa ammatinopettajana. Muun opetustyön lisäksi 13 (43,3%) opettajaa teki kauneudenhoitoalaan liittyviä töitä, joiden avulla ammatinopettajat voivat ylläpitää ja uusia taitojaan. Kyselytutkimuksen mukaan kaikki opettajat olivat osallistuneet kahden edellisen vuoden aikana opettajan työhön liittyvään täydennyskoulutukseen. Myös 27 (90%) opettajaa kuului ammatillisille opettajille tarkoitettuihin ammattiliittoihin.

Ammatinopettajat saivat halutessaan jättää kyselytutkimuksen loppuun avoimen viestin, jossa he saivat vapaasti kommentoida kyselytutkimuksessa esiin nostettuja aiheita. Seitsemästä avoimesta viestistä kolme opettajaa kommentoi siitä, miten ammatinopettajan työkuva on muuttunut haastavammaksi. Opettajan työ koettiin yhä enemmän kasvatukselliseksi, jolloin ryhmänohjaksen sekä muun opiskelun tuen ajateltiin vievän paljon aikaa. Tämä tulee esille myös kyselytutkimuksen vastauksissa, joiden mukaan opettajat käyttävät keskimäärin 5,1 tuntia viikossa opetuksen kehittämistoimiin. Avoimissa kommentteissa koettiin myös, etteivät koulutuksen järjestäjät arvosta kauneudenhoitoalan opettajien työpanosta ja alaa, sillä opetustunteja vähennetään jatkuvasti ja rahallisesti alaa tuetaan tiukasti.

Kauneudenhoitoalan opettajilta kysyttiin harkitsevatko he alan vaihtoa. Kaikista vastaajista 11 (36,7%) myönsi harkitsevansa alanvaihtoa. Syitä alanvaihtoon voivat olla opettajien

kokema palkkauksen sopimattomuus työn haastavuuteen, joidenkin opettajien kokema opetusalan arvostuksen puute ja kokemukset opetustyön muuttumisesta haastavemmaksi ja kasvatuksellisemmaksi. Eräs ammatillinen opettaja kommentoi avoimessa vastauksessa: ”Olen pohtinut alan vaihtoa monesti, mutta nyt on ikää niin paljon, että tuskin enää toteutuu. Työ ja työnkuva on muuttunut kokoajan raskaammaksi; opiskelijat paljon vaativammiksi ja opetustyön lisäksi on tullut niin paljon muuta, ettei aika tahdo riittää.”

8 Yhteenveto ja pohdinta

Kyselytutkimus osoittaa, että opettajat kauneudenhoitoalalla ovat vähemmän muodollisesti päteviä verrattaessa heitä tilastokeskuksen suorittamaan kyselyyn kaikille ammatillisille opettajille. Kauneudenhoitoalalla opettajista 60,7 prosenttia oli muodollisesti päteviä kun kaikista ammatillisista opettajista 73 prosenttia oli muodollisesti päteviä. Tilastokeskuksen kyselyn perusteella suurin syy muodollisen pätevyyden puuttumiselle oli opettajan pedagogisten opintojen puuttuminen. Kauneudenhoitoalalla 24 (80%) kyselytutkimukseen vastanneista oli suorittanut opettajien pedagogiset opinnot. Muodollisen pätevyyden puute kauneudenhoitoalalla johtui suurimmaksi osaksi alemman korkeakoulututkinnon puuttumisesta. Edellisten havaintojen perusteella olisi pääteltävissä, että useat opettajat ovat saaneet opettajan pätevyyden ennen alemman korkeakoulututkinnon sisällyttämistä muodolliseen pätevyYTEEN.

Tilastojen ja kyselytutkimuksen perusteella ammatinopettajien keski-ikä on korkea, joka viittaa opettajien tarpeeseen suurten ikäluokkien jäädessä eläkkeelle. Kvantitatiivisen kyselytutkimuksen perusteella kosmetologiopettajien keski-ikä on 46 vuotta ja kaikkien ammatillisten opettajien keski-ikä on 48,6 vuotta. Kauneudenhoitoalalla olisi kyselytutkimuksen mukaan tarvetta opettajista, jotka täyttävät muodollisen pätevyyden vaatimukset. Erityisesti suurten ikäluokkien eläköityessä muodollisesti pätevistä opettajista tulee olemaan pulaa. Ammatilliset opettajat kokivat kyselytutkimuksen mukaan alan palkkauksen melko sopimattomaksi suhteutettuna opetustyön vaativuuteen, mikä voi olla syynä opettajien muodollisen pätevyyden hankkimisen haluttomuudelle. Ammatillisten opettajien tarvetta vähentää kuitenkin opetus- ja kulttuuriministeriön päätös ammatillisen koulutuksen opiskelijamäärien karsimisesta 6000 opiskelijalla vuoteen 2016 mennessä (Kykkänen 2012).

Kauneudenhoitoalan opettajat määrittivät työviikkotuntimääränsä keskimäärin 36,9 tuntiseksi. Puolet kyselytutkimukseen vastanneista opettivat yli opetusvelvollisuuden eli 24,5 tunnin. Kauneudenhoitoalan opettajat käyttivät oppilaitoksen hallinnollisiin ja koulun edistämistehtäviin paljon aikaa. Opettajat ilmoittivat käyttäneensä viikossa keskimäärin 5,1 tuntia oppilaitoksen toiminnan edistämistehtäviin, kun opetusvelvollisuuden mukaan

oppilaitoksen toiminnan edistämiseen kuuluu käyttää keskimäärin 1,5 tuntia viikossa. (Arffman ym. 2010:46,47). Oppituntien valmistelu kuuluu osaksi opetusvelvollisuutta, johon kauneudenhoitoalan opettajat vastasivat käyttävänsä keskimäärin 6,8 tuntia. Opetusvelvollisuudessa ei mainita kuinka monta tuntia opettajien tulisi käyttää oppituntien valmisteluun. Opetusvelvollisuuden opetustunteihin suhteutettuna 6,8 tuntia voi vaikuttaa pieneltä määrältä. Opettajien määrittelemä viikkotyötuntimäärä on lähellä täyden viikon tuntimäärää, jonka vuoksi voisi olla pääteltävissä että koulun toiminnan edistämistehtävät vievät aikaa opetustuntien suunnittelulta. Opetustuntien suunnitteluun käytettävä vähäinen tuntimäärä voi vaikuttaa negatiivisesti opetuksen laatuun ja opettajien jaksamiseen. Kyselytutkimuksen perusteella opettajien opetusvelvollisuus vaikuttaa vanhentuneelta eikä ota tarpeeksi huomioon koulun muuttuvaa luonnetta hallinnollisten töiden kasvaessa.

Tarkastellessa ammatinopettajien vastauksia alan palkitsevuudesta, yleisestä arvostuksesta ja palkkauksesta, on havaittavissa eroja niiden keskinäisessä suhteessa. Mielekkyysskysymyksiä kysyttiin asteikolla 1-5, jossa yhdellä tarkoitetaan hyvin vähän mielekästä ja viidellä erittäin mielekästä. Opetustyö koettiin hyvin palkitsevaksi, sillä vastaajat kokivat palkitsevuuden keskiarvolla 4,2. Työn yleinen arvostus sai keskiarvoksi 3,5. Erityisesti palkkauksen ei koettu vastaavan hyvin työn vaativuuteen, sillä suurin osa vastaajista piti palkkausta vain jonkin verran vastaavana työn vaativuuteen. Palkkaus vastasi työn vaativuutta keskiarvolla 3,1. Edellisiä keskiarvoja seurattaessa voidaan havaita, että ammatinopettajan työ koetaan miellyttäväksi, mutta ei tarpeeksi arvostetuksi sekä palkallisesti että yleisen mielipiteen mukaan. Verrattaessa pääkaupunkiseudun vastauksia mielekkyysskysymyksissä muun seudun vastauksiin, pääkaupunkiseudun tulokset olivat positiivisempia.

Kyselytutkimus kauneudenhoitoalan ammatinopettajille osoitti, että opettajat halusivat kouluttaa itseään ja parantaa asemaansa opetustyön piirissä. Kaikki opettajat olivat osallistuneet viimeisten kahden vuoden aikana ammatinopettajille tarkoitettuihin täydennyskoulutuksiin. 43,3 prosenttia opettajista teki opetuksen ohella kauneudenhoitoalaan liittyvää työtä ja 90 prosenttia opettajista kuului ammatillisille opettajille tarkoitettuihin ammattiliittoihin.

Ammatillista koulutusta ei lueta osaksi ammatinopettajien muodollista pätevyyttä kauneudenhoitoalalla. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että ammatinopettaja voisi opettaa kauneudenhoitoalan hoitoja ilman niiden käytännön osaamista. Kyselytutkimus osoitti, että 22 (73,3%) ammatinopettajaa on suorittanut ammatillisen koulutuksen kauneudenhoitoalalla. Opettajista osa on voinut oppia taitonsa ilman ammatillista koulutusta ja osa mahdollisesti opettaa ammatillisissa oppilaitoksissa muita kuin käytännön ammatillisia aineita. Ammatillisella koulutuksella taataan opettajille sama tietotaso ja korkea alan osaaminen. Opettajien pätevyys parantaa myös alan arvostusta. Tämän vuoksi olisi tarpeellista

kyseenalaistaa ammatillisen koulutuksen puuttuminen ammatinopettajien muodollisista pätevyysvaatimuksista. Ammatillisen koulutuksen lisäys muodolliseen pätevyteen osoittaisi kuinka monta vuotta ammatillisen opettajan todellisuudessa tulee kouluttaa itseään ollakseen pätevä. Koulutustaustan pituuden osoitus voisi parantaa ammatillisten opettajien yleistä arvostusta ja palkkausta.

Uusi asetus opettajien kelpoisuusvaatimuksista tuli voimaan 1.8.2011, jossa sosiaali- ja terveysalalla kolmen vuoden vaadittava työkokemus muuttui viiden vuoden pituiseksi. Kauneus- ja hiusalalla asetuksesta ei poiketa. Uusi asetus on haasteellinen kauneus- ja hiusalalla, jossa ammattitutkinnolla on opetuksen kannalta suurta merkitystä, mutta sitä ei lueta osaksi opettajan muodollista pätevyyttä. Muodollinen pätevyys ammattitutkinnon sijaan korvataan viiden vuoden alakohtaisella työkokemuksella, johon ei lasketa opetustyötä. Kauneudenhoitoalan opettajan muodollisen pätevyyden hankkimiseen kuluu 12,5 vuotta, jos ammatillinen tutkinto lasketaan mukaan. Ammatillisten opettajien työkokemuksen pidentäminen hankaloittaa edelleen opettajien kouluttautumista muodollisesti päteviksi.

Kyselytutkimukseen osallistui vain 30 kauneudenhoitoalan ammatinopettajaa, joka on pieni otos verrattuna tilastokeskuksen suorittamaan kyselyyn. Tilastokeskuksen kyselyyn vastasi 15514 ammatinopettajaa ympäri Suomea. Kosmetologiopeettajia on pieni määrä tutkinnon tarjoavissa ammattikouluissa, jolloin 30 opettajan vastaukset voivat toimia varteenotettavana pohjana kosmetologiopeettajille tarkoitetuille jatkoselvityksille.

Yksinkertaistetut kysymykset, kysymyksiin liittyvät selventävät ohjeet ja vastausmahdollisuudet estivät epäselvien vastauksien muodostumista ja paransivat kyselytutkimuksen luotettavuutta. Kysymyksiin liittyvät ohjeet takasivat kysymysten oikeanlaisen ymmärtämisen. Sain myös positiivista palautetta opettajilta kyselytutkimuksen selkeydestä. Tutkimuksen analysointia helpotti, että kyselytutkimus oli koottu selkeiden tutkimuskysymysten pohjalta ja jaettu omiin aihealueisiinsa. Verrattaessa toimivien sähköpostiosoitteiden määrää tutkimukseen osallistuneiden määrään vastausaktiivisuudeksi muodostui 42 prosenttia, joka on hyvä vastausprosentti sähköisissä kyselytutkimuksissa.

Kvantitatiivisen kyselytutkimuksen perusteella osa opettajista koki, ettei opetustyötä arvosteta kovin paljon. Kosmetologiopeettajilta voisi vielä kysyä, miten he kokevat opetustyön lisäksi kauneudenhoitoalaa arvostettavan yleisesti. Oman kokemukseni perusteella kauneudenhoitoalaan liittyy paljon yleistä epätietoutta ja ennakkoluuloja, jotka voivat toimia syinä kosmetologiopeettajien kokemalle yleisen arvostuksen puutteelle. Toivottavasti tämä opinnäytetyö voi toimia pohjana sekä kauneudenhoitoalan että opetustyön eteenpäin vievässä tutkimuksessa.

Lähteet

- Ammatillisen koulutuksen arvostus ja vetovoima. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 13.5.2011.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/artikkelit/ammattillisen_koulutuksen_vetovoima/index.html
- Ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen yhteishaun hakijamäärä nousi viime vuodesta. 2011. Opetushallitus. http://www.koulutusnetti.fi/files/haenyt_hakijamr_04042011.pdf
- Ammatillinen koulutus ja sen kehittäminen. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 13.5.2011.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/?lang=fi
- Ammatillisen koulutuksen hallinto, ohjaus ja rahoitus. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 13.5.2011.
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/hallinto_ohjaus_ja_rahoytus/?lang=fi
- Ammatillisen opettajakoulutuksen opetussuunnitelma 2011. Haaga-Helia.
http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/ammattillinen-opettajakoulutus/opettajakoulutus-liitteet/opetussuunnitelmat/2011-2012_HH_AOKK_OPS_25.3.pdf
- Ammatillinen opettajakoulutus 2010. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. Viitattu 19.4.2011.
<http://www.haaga-helia.fi/fi/aokk/ammattillinen-opettajakoulutus/ammattillinen-opettajakoulutus>
- Ammatillisten opintojen opettajan kelpoisuus 2010. Finlex.
- Ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen opettajien pedagogiset opinnot 2011. Opetusalan Ammattijärjestö. Viitattu 29.4.2011.
http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,529762&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Ammatilliset tiivistävät rivejään 2011. Opettaja 25.3.2011.
- Ammatillisten aineiden opettajien sekä rehtoreiden kelpoisuusvaatimuksia selvittäneen työryhmän loppuraportti 2010. Opetusministeriö. Yliopistopaino.
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2010/liitteet/tr05.pdf?lang=fi>
- AOO ry 2011. Ammatillisten oppilaitosten opettajat ry. Viitattu 28.4.2011.
http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=475,428514&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Arffman, M. Hietaranta, K. Koskinen, M. Pankkonen, P. Urpilainen, E. & Väisänen, M. 2010. Kunnallista opetushenkilöstöä koskevia yhteisiä määräyksiä. Opettaja 18.6.2010.
- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 1998. Finlex.
- Honka, J. Lampinen, L. & Vertanen, I. 2000. Kohti uutta opettajuutta toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa. Opetushallitus.
http://www.oah.fi/download/49159_kohti_uutta_opettajuutta_toisen_asteen_ammattillisessa_koulutuksessa.pdf
- Jäsenedut 2011. Opetusalan Ammattijärjestö. Viitattu 28.4.2011.
http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,453689&_dad=portal&_schema=PORTAL
- Jäsenmaksut 2011. Opetusalan Ammattijärjestö. Viitattu 28.4.2011.
http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,444483&_dad=portal&_schema=PORTAL

Jäsenyys 2011. Opetusalan Ammattijärjestö. Viitattu 28.4.2011.

http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,444456&_dad=portal&_schema=PORTAL

Kauneudenhoitoalan koulutusohjelma 2011. Laurea. Viitattu 2.5.2011.

http://www.laurea.fi/fi/tikkurila/koulutus/amk_tutkinnot/kauneudenhoitoala/Sivut/default.aspx

Kumpulainen, T. ym. 2011. Opettajat Suomessa 2010. Tampere: Tammerprint.

http://www.oph.fi/download/131532_Opettajat_Suomessa_2010.pdf

Kykkänen, V. 2012. Ministeriö haluaa vähentää ammatillisen koulutuksen opiskelijamääriä. Yle uutiset. Viitattu 28.5.2012.

http://yle.fi/uutiset/ministerio_haluaa_vahentaa_ammattillisen_koulutuksen_opiskelijamaaraa/6107716

Laitinen-Väänänen, S. ym. 2009. Osaamisen markkinoilla, avauksia ammatillisen opettajan työhön. Tampereen yliopistopaino Oy - Juvenes Print.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 1998. Finlex.

OAJ:n Ammatilliset Opettajat OAO. Opetusalan Ammattijärjestö. Viitattu 28.4.2011.

http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,473082&_dad=portal&_schema=PORTAL

OAJ:n Ammatilliset Opettajat - OAO ry 2011. OAJ:n Ammatilliset Opettajat. Viitattu 28.4.2011.

http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=475,487319&_dad=portal&_schema=PORTAL

OAJ:n järjestökehityksen- ja muutoksen historiaa. Opetusalan ammattijärjestö. Viitattu 28.4.2011.

http://www.oaj.fi/pls/portal/docs/PAGE/OAJ_INTERNET/01FI/02ESITT/HISTORIIKKI2007.PDF

OKM Ammatillisten koulutuksen opiskelijamäärien uudelleensuuntaaminen sekä rakenteellisen kehittämisen toimeenpano 2012. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 28.5.2012

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/lomakkeet_ja_paeaoekset/asiakirjat/Ammattillisen_koulutuksen_opiskelijamaarien_uudelleen_suuntaaminen2012.pdf

Opiskelu ja tutkinnot ammatillisessa koulutuksessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 13.5.2011.

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi

Perustietoa OAJ:stä 2011. Opetusalan Ammattijärjestö. Viitattu 28.4.2011.

http://www.oaj.fi/portal/page?_pageid=515,440781&_dad=portal&_schema=PORTAL

Skönhetsbranschen 2012. Novia Yrkeshögskolan. Viitattu 27.8.2012.

<http://www.novia.fi/utbildning/social-halso-och-idrottsomradet/skonhetsbranschen/>

SOOL 2011. Suomen Opettajaksi Opiskelevien Liitto. Viitattu 28.4.2011.

<http://www.sool.fi/sool/>

Yksityinen opetusala 2010. Opettaja 27.8.2010.

Kuviot

Kuvio 1: Ammatillisten opettajien koulutustausta	26
Kuvio 2: Ammatinopettajien mielipide opetustyön palkitsevuudesta	28
Kuvio 3: Ammatinopettajien mielipide opetustyön arvostuksesta yleisesti	29
Kuvio 4: Ammatinopettajien mielipide opetustyön palkkauksen vastaavuudesta opettajan työn vaatimuksiin	29

Taulukot

Taulukko 1: Ammattioppilaitosten opettajien vähimmäispalkat 1.2.2010 alkaen (Arffman ym. 2010:48).	17
Taulukko 2: Ammattioppilaitosten opettajien henkilökohtaisen lisän vuosisidonnainen osa	19
Taulukko 3: OAJ:n jäsentilasto 1.1.2011 (Opetusalan Ammattijärjestö OAJ:n jäsenet 1.1.2011 2011)	22
Taulukko 4: Koulutustausta tehtävätyypin mukaan.....	27
Taulukko 5: Ammatinopettajien työn palkitsevuus kotiseudun mukaan.	30
Taulukko 6: Ammatinopettajien oletus työn yleisestä arvostuksesta kotiseudun mukaan..	30
Taulukko 7: Ammatinopettajien alanvaihdon harkitseminen kotiseudun mukaan.	31

Liitteet

Liite 1: Kvantitatiivinen kyselytutkimus ammatinopettajille

Kysely ammatinopettajille

Lomake on ajastettu: julkisuus alkaa 21.3.2012 8.00 ja päättyy 4.4.2012 23.00

Osa 1. Taustatiedot

Syntymävuosi

Sukupuoli

- Nainen
 Mies

Oppilaitoksen kotikunta

Koulutus ?

- Ammatillinen koulutus
 Alempi korkeakoulututkinto
 Ylempi korkeakoulututkinto
 Opettajan pedagogiset opinnot
 Muu koulutus

Työkuva ?

- Ammatillisten aineiden opettaja
 Yhteisten aineiden opettaja

Kuulutteko ammatillisille opettajille tarkoitettuihin ammattiliittoihin?

- Kyllä
 Ei

Työkokemus vuosina kauneudenhoitoalalla, mihin ei lasketa opetustyötä

- 0-2
 3-5
 6-10
 11-20
 Yli 20

Tehtävätyyppi

- Lehtori
 Päätoiminen tuntiopettaja
 Sivutoiminen tuntiopettaja
 Muu

Osa 2. Ammatinopettajan arki

Arvioikaa käyttämäanne tuntimäärä viikossa

	Työtunnit
Oppitunteihin	<input type="text"/>
Oppituntien valmisteluun	<input type="text"/>
Opettajien kokouksiin ja koulun hallinnollisiin toimiin	<input type="text"/>
Muuhun koulun toiminnan edistämiseen	<input type="text"/>
Viikkotyötuntimäärä yhteensä	<input type="text"/>

Rastittakaa yksi vaihtoehto seuraavista

	Erittäin paljon	Paljon	Jonkin verran	Vähän	Ei ollenkaan
Kuinka palkitsevana koette ammatinopettajan työn?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka miellyttävänä koette työympäristönne ilmapiirin?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka paljon koette että työtänne arvostetaan yleisesti?	☐	☐	☐	☐	☐
Kuinka hyvin työstänne saatu palkkaus vastaa työnne vaatuvuutta?	☐	☐	☐	☐	☐

Teettekö muita kauneudenhoitoalaaan liittyviä töitä opetustyön lisäksi?

- Kyllä
 Ei

Oletteko osallistuneet opettajan työhön liittyvään lisäkoulutukseen viimeisten kahden vuoden aikana?

- Kyllä
 Ei

Onko koulutustaukustanne antanut tarpeelliset valmiudet opetustyötänne varten?

- Kyllä
 Ei
 En osaa sanoa

Harkitsetteko vaihtavanne alaa?

- Kyllä
 Ei

Muuta kommentoitavaa